

Kaatrasalo Maria
Koskinen Tea
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkinto
Sosionomi-AMK
Opinnäytetyö, 2021

SATULINNUN VUOSI

Työpajatoimintamalli varhaisen tuen perhetyöhön

TIIVISTELMÄ

Maria Kaatrasalo & Tea Koskinen

Satulinnun vuosi - Työpajatoimintamalli varhaisen tuen perhetyöhön

Sivut 45, liitteet 3

Syksy, 2021

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Sosionomi (AMK)

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli järjestää toimintahetki Hankasalmen kunnan perhetyön perhekerhossa ja luoda työpajatoimintamalli Hankasalmen kunnan perhetyön käyttöön. Tarkoituksena oli vahvistaa perheiden sisäistä vuorovaikutusta. Hankasalmelle avattiin alkuvuodesta 2021 uusi perhekeskus, jonka toimintaa työpajatoimintamalli tukee. Perhekeskus kokoaa yhteen lapsiperheiden palveluja. Työpajatoimintamalli soveltuu käytettäväksi varhaisen tuen perhetyössä esimerkiksi avoimessa perhekeskustoiminnassa.

Malli luotiin perhetyöntekijöiltä haastattelulla saatujen toiveiden, yhdeltä toimintakerralta kerätyn asiakaspalautteen sekä omien havaintojen ja ideoiden pohjalta. Aineistonkeruumenetelminä käytettiin haastattelua, havainnointia ja kyselylomaketta. Työpajatoimintamallin sisällön luomisessa hyödynnettiin luonto- ja eläinavusteisuutta, narratiivisuutta sekä toiminnallisia menetelmiä. Mallin avulla esiin nostetaan perheiden vuorovaikutukseen liittyviä teemoja, kuten läsnäolo, tunteet, turvallisuus, läheisyys, ajankäyttö ja jaksaminen.

Työpajatoimintamallin nimeksi tuli Satulinnun vuosi ja se koostuu kahdestatoista toimintakerrasta, jotka sisältävät pienen tarinan satulinnun elämästä, toiminnallisen harjoitteen, koonnin käsiteltävästä teemasta ja kysymyksiä keskustelun pohjaksi.

Vuorovaikutuksella on yhteys perheiden kokemukseen hyvinvoinnista. Toimivat vuorovaikutussuhteet edistävät myös sosiaalista toimintakykyä. Opinnäytetyön lopputuotteena syntynyt työpajatoimintamalli vastaa perhetyön tarpeisiin ja sen sisältö vahvistaa perheiden sisäistä vuorovaikutusta.

Asiasanat: perhe, vuorovaikutus, varhaisen tuen perhetyö, toiminnalliset menetelmät, luonto- ja eläinavusteisuus, narratiivisuus

ABSTRACT

Maria Kaatrasalo & Tea Koskinen

Year of the Fairy tale Bird – Workshop operating model for early supportive family work

Pages 45 and 3 appendices

Autumn, 2021

Diaconia University of Applied Sciences

Bachelor's Degree Programme in Social Services

Bachelor of Social Services

The aim of this thesis was to organize an action session in the Hankasalmi municipality's family work open family club and to produce a workshop operating model for the use of Hankasalmi municipality's family work. The aim was to strengthen the interaction within families. A new family center was opened in Hankasalmi in early 2021, and the workshop operating model supports its operation. The family center brings together the services of families with children. The workshop operating model is suitable for use in early supportive family work, for example in open family center activities.

The model was produced based on the wishes received from family workers in the interview, the customer feedback collected from one activity which we guided, and our own observations and ideas. Interview, observation, and questionnaire were used as data collection methods. Nature and animal assisted methods, narrative and functional methods were utilized in creating the content of the workshop operating model. The model highlight themes related to families` interaction such as presence, emotions, safety, intimacy, time management, and coping.

The workshop model was named as the Year of the Fairy tale Bird and it consists of twelve activities that include a small story about the life of the Fairy tale Bird, a functional exercise, a compilation of the theme to be addressed, and questions to discuss.

Interaction is linked to families` experiences of well-being. Good interactions also promote social functioning. The workshop operating model created as the final product of the thesis meets the needs of family work and its content strengthens the internal interaction of families.

Keywords: family, interaction, early supportive family work, functional methods, nature and animal assisted methods, narrative

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 PERHETYÖ JA PERHEKESKUS	6
2.1. Perhetyö.....	6
2.2. Perhekeskus	7
3 VUOROVAIKUTUS PERHEESSÄ	9
3.1. Vuorovaikutus	9
3.2. Vuorovaikutus perheen hyvinvoinnin edistäjänä	9
3.3. Vuorovaikutustaidot sosiaalisen toimintakyvyn edellytyksenä.....	11
4 MENETELMÄT VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMISESSA.....	12
4.1. Vuorovaikutuksen tukeminen toiminnallisilla menetelmin	12
4.2. Luonto- ja eläinavusteiset menetelmät vuorovaikutusta vahvistamassa.....	12
4.3 Narratiivisuus vuorovaikutuksen edistämässä.....	14
5 AIEMMAT TUTKIMUKSET VUOROVAIKUTUSSUHTEIDEN VAHVISTAMISESTA	15
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	17
6.1. Tarkoitus ja tavoite	17
6.2. Opinnäytetyön suunnittelu.....	18
6.3. Käytännön toteutus ja käytettävät menetelmät	19
7 TOIMINTAMALLIN TEKOPROSESSI.....	24
7.1. Perhetyöntekijöiden haastattelu	24
7.2. Toimintakerran toteutus ja havainnointi.....	25
7.3. Palautteen kerääminen toimintakerrasta.....	27
7.4. Kerätyn tiedon hyödyntäminen toteutuksessa.....	29
7.5. Satulinnun vuosi – produktion työstäminen.....	30
8 EETTISET LÄHTÖKOHDAT JA LUOTETTAVUUS	32
9 JOHTOPÄÄTÖKSET	33

10 POHDINTA	36
LÄHTEET	39
LIITE 1. Haastattelun taustatiedot ja kysymykset perhetyölle	46
LIITE 2. Toimintahetken palaute/kyselylomake.....	47
LIITE 3. Satulinnun vuosi	49

1 JOHDANTO

Vuorovaikutus on oleellinen osa perheiden arkea. Vuorovaikutuksen toimivuus vaikuttaa perheiden kokemaan hyvinvointiin ja siksi siinä ilmeneviin haasteisiin tulee etsiä ratkaisuja. Vuorovaikutus rakentuu läsnäololle ja siihen kietoutuvia teemoja ovat läheisyys, tunteiden näyttäminen, ajankäyttö ja turvallisuus. Vuorovaikutustaidot ovat myös osa sosiaalista toimintakykyä.

Perheen sisäisellä vuorovaikutuksella on merkittävä vaikutus lapsen tunteiden ilmaisuun ja tunteiden tunnusteluun. Heikon keskinäisen vuorovaikutuksen omaavat perheet hajoavat helposti. Usein myös lastensuojelun piirissä olevissa perheissä on puutteelliset vuorovaikutustaidot. (Barkman, 2004, s. 10–11.)

Vuorovaikutukseen voidaan vaikuttaa erilaisin menetelmin. Toiminnalliset menetelmät, narratiivisuus sekä luonto- ja eläinavusteisuus tuovat vuorovaikutuksen teemoja lähelle käytännön arkea. Toiminnalliset menetelmät saavat aikaan vuorovaikutusta siihen osallistuvien välillä ja vahvistavat positiivista ilmapiiriä. Luonto- ja eläinavusteisuus mahdollistavat hyväksyvän ja tasa-arvoisen kohtaamisen sekä luovat tilaisuuksia vuorovaikutustaitojen opetteluun.

Tämän opinnäytetyön tarkoitus on edistää perheiden sisäistä vuorovaikutusta toiminnallisilla menetelmin luonto- ja eläinavusteisuutta hyödyntäen. Tavoitteena on luoda Hankasalmen kunnan perhetyön käyttöön työpajatoimintamalli, jota voidaan käyttää perhekeskuksen avoimessa toiminnassa. Työpajatoimintamallilla vastataan asiakas- ja työelämälähtöisesti ajankohtaiseen tarpeeseen ja pyritään vahvistamaan perheiden vuorovaikutustaitoja.

Perhetyön kautta vastataan perheiden vuorovaikutuksessa ilmeneviin haasteisiin ja vahvistetaan jo olemassa olevia hyviä asioita. Avoin perhekerhotoiminta tuo perheitä yhteen ja mahdollistaa vertaistuen. Yhteinen keskustelu ja asioiden pohdittaminen laajentavat näkökulmaa ja yhdessä lasten kanssa tehtävät harjoitteet vahvistavat perheiden sisäistä yhteenkuuluvuutta ja vuorovaikutusta.

2 PERHETYÖ JA PERHEKESKUS

2.1. Perhetyö

Perhetyö on sosiaalihuoltolain mukaista sosiaalityötä ja sosiaaliohjausta. Perhetyöllä tarkoitetaan hyvinvoinnin tukemista sosiaaliohjauksella ja muulla tarvittavalla avulla tilanteissa, joissa asiakas ja hänen perheensä tai asiakkaan hoidosta vastaava henkilö tarvitsevat tukea ja ohjausta omien voimavarojen vahvistamiseksi ja keskinäisen vuorovaikutuksen parantamiseksi. (L 1301/2014.)

Perhetyö on luottamuksellista sosiaalialan ammattilaisten toteuttamaa sosiaalityötä, jolla tuetaan vanhemmuutta, ohjataan lasten hoidossa ja kasvatuksessa, ohjataan kodin arkirutiinien hallintaa, vahvistetaan perheen toimintakykyä sekä tuetaan perheen vuorovaikutustaitoja ja sosiaalisen verkoston laajentamista. Perhetyö tukee erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten terveyttä ja kehitystä. Perhetyöhön linkittyy myös lastensuojelulaki (L 417/2007), mutta lastensuojelun asiakkuus ei ole edellytys perhetyön tuen saamiselle. Kunnat toteuttavat perhetyötä eri tavoin esimerkiksi neuvolan, varhaiskasvatuksen ja sosiaalityön yhteydessä. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, i.a. -a).

Perhetyön tavoitteena on tarjota perheille tukea oikea-aikaisesti mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Moni vanhempi kokee jaksamisen haastetta, mikä vaikuttaa suoraan perheiden hyvinvointiin. Tästä esimerkkinä on tutkimus 4-vuotiaiden lasten vanhempien kokemuksista, jossa tuli ilmi, että 12 prosenttia vanhemmista koki riittämättömyyttä vanhempana ja kuusi prosenttia oli usein tai aina huolissaan jaksamisestaan vanhempana (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-b). Myös äkillisissä kriiseissä voi tulla tarve perhetyön palveluille. Riittävällä ja oikea-aikaisella tuella voidaan ehkäistä perheen ongelmien kasvamista, syrjäytymistä ja lastensuojelun tarvetta. Työskentely perheen kanssa aloitetaan teemmällä palvelutarpeen arviointi, jossa perhetyöntekijä kartoittaa perheen tilanteen kokonaisvaltaisesti haasteineen ja voimavaroineen. Perhetyötä tehdään kotikäynneillä osallistumalla perheen arkeen. Sosiaalihuoltolain mukaisessa

perhetyössä oli vuonna 2018 17 691 perhettä (3,1 %). Vastaava määrä vuonna 2015 oli 10 707 perhettä (1,9 %). (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-a.)

Porrastuvan perhetyön tavoitteena on vastata palvelujen intensiteetillä, sisällöllä ja kestolla asiakkaiden tarpeisiin. Näin perhetyö olisi mahdollista jäsentää kolmitasoisena palveluna, jossa tasoja olisivat varhaisen tuen perhetyö, erityisen tuen perhetyö ja tehostettu perhetyö. Uuden sosiaalihuoltolain yhdeksi tavoitteeksi on määriteltävä tuen hakemisen kynnyksen madaltaminen ja oikea-aikaisen tuen turvaaminen perheille ilman lastensuojelun asiakkuutta. Palvelujen tulisi olla saatavilla kaikille tuen tarpeessa oleville perheille, eikä vain niille, joissa on erityistä tukea tarvitsevia lapsia / nuoria. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-c.) Opin- näytetyömme sijoittuu varhaisen tuen perhetyön kehittämiseen.

2.2. Perhekeskus

Sosiaalihuoltolain perusteluissa on mainittu mahdollisuus tarjota perhetyötä myös muille kuin erityistä tukea tarvitseville lapsille. Palveluverkoston selkeyttämiseksi on kehitteillä ja paikoin jo käytössäkin perhekeskustoimintamalli. Perhekeskusten ja avointen kohtaamispaikkojen määrä on lisääntynyt, alueellinen kattavuus parantunut ja suhde vastuuväestöön ja kuntiin selkiytynyt. Perhekeskuk- sia oli perhekeskusselvityksen (2019) aikaan 138 ja avoimia, matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja 500. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-d.)

Perhekeskus on kokonaisuus, jonka palvelut koostuvat lapsille ja perheille suun- natuista hyvinvointia ja terveyttä edistävästä, kasvua ja kehitystä edistävästä sekä varhaisen tuen ja hoidon palveluista mahdollisimman kattavasti yhteensovitta- malla nykyisin hajallaan olevia kuntien, kuntayhtymien ja kolmannen sektorin per- hepalveluita. Tukea saa muun muassa vanhemmuuteen, parisuhteeseen, yksi- näisyyteen, sovinnolliseen eroon ja perheväkivallan ehkäisyyn. Lapsi- ja perhe- palvelujen uudistus tuo palvelut lähelle lapsiperheitä ja heidän arkeaan. Perhe- keskuskeskukset mahdollistavat perhepalveluiden saatavuuden ja saavutettavuuden helposti ja joustavasti yhdestä paikasta. Paljon palveluita tarvitsevalla perheellä on omatyöntekijä, joka ottaa vastuun palvelujen koordinoinnista ja jatkuvuudesta,

ja näin sujuvoittaa sekä tehostaa palvelukokonaisuutta. Perhekeskus myös osallistuu omalta osaltaan maahanmuuttajaperheiden ja lasten kotouttamiseen ja kuntoutukseen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-e; Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, i.a.)

Perheiden tarpeiden ja kansallisten linjausten mukaisia perhekeskusmalleja on kehitetty kaikissa maakunnissa. Yhtenäisellä toimintamallilla tuetaan perheiden yhdenvertaisuutta ja palvelujen saavutettavuutta. Valtakunnallista perhekeskusmallia kehitettäessä lapsiperheille on tehty maakunnittain kyselyjä heidän tarpeistaan ja odotuksistaan kartoittaen. Näissä korostuivat perheen tukeminen kokonaisuutena, varhainen tuki, jaksamisesta ja tuen tarpeesta kysyminen, palvelujen saanti yhdestä paikasta ja toimijoiden saumaton yhteistyö. Alustavaa tietoa toimintamallin vaikutuksesta on muun muassa lastensuojelutarpeen vähenemiseen (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-f). Varhaisen, oikea-aikaisen sekä tehostetun tuen ja hoidon avulla päästään korjaavista toimenpiteistä ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin, jolloin vaikutuksia voidaan nähdä myös lastensuojelun ja psykiatristen palvelujen kustannuksissa kuntatalouksissa (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-d).

Jokaisessa perhekeskuksessa on lapsille ja perheille avoimia kohtaamispaikkoja, jotka mahdollistavat vanhempien keskinäisen tuen ja sosiaalisten verkostojen laajentamisen sekä tarjoavat toimintaa, joka on suunniteltu yhdessä perheiden kanssa. Nämä matalan kynnyksen kohtaamispaikat ovat kaikille perheenjäsenille ja heidän läheisilleen avoimia. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, i.a.) Vanhemmilla on erityinen tarve vertaistukeen ja kohtaamispaikkoihin. Vertaistuen ja sosiaalisten kontaktien tarve usein korostuu, jos sukulaiset ja ystävät eivät asu lähitöillä eivätkä he tai toinen vanhempi voi olla perheen arjessa mukana. Vanhemmuudesta on hyvä keskustella muiden samassa tilanteessa olevien kanssa. Lisäksi pitempään vanhempina olleet voivat toimia konkreettisina ”neuvonantajina” ensikertalaisille vanhemmille. Avoimilla kohtaamispaikoilla tapaamisilla saattaa olla merkittäviä vaikutuksia arjessa jaksamiseen. (Heiskanen ym., 2019, s. 32.)

3 VUOROVAIKUTUS PERHEESSÄ

3.1. Vuorovaikutus

Vuorovaikutukseen tarvitaan aina vähintään kaksi ihmistä. Väestöliitto (18.10.2018) määrittelee, että ”vuorovaikutus on kahden tai useamman ihmisen välistä vastavuoroista kommunikaatiota”. Vuorovaikutuksen voidaan siis nähdä olevan kaikkea sitä, mitä tapahtuu, kun ihmiset ovat tekemisissä keskenään. Se sisältää verbaalista viestintää eli sanoja, sekä nonverbaalista viestintää kuten eleitä, ilmeitä, katseita ja kosketusta. Lapsen näkökulmasta nonverbaalinen viestintä vuorovaikutustilanteissa korostuu. Mitä pienempi lapsi, sitä suurempi merkitys on nonverbaalisella viestinnällä (Ahonen, 2017, s. 59). Mustajoen (2020, s. 129) mukaan ihmisten välillä tapahtuva vuorovaikutus on sosiaalista toimintaa, jonka toteutumiseen vaikuttavat erilaiset tavat ja sanattomat sopimukset.

Hyvään vuorovaikutukseen vaikuttavat vuorovaikutustilanteessa olevien henkilöiden vuorovaikutustaidot. Vuorovaikutustaidot ovat kykyä ja halua ajatusten, kokemusten ja mielipiteiden vaihtoon sekä kykyä toimia yhdessä. Toimiva vuorovaikutussuhde syntyy, kun vuorovaikutuksessa keskenään olevat ihmiset ovat aidosti läsnä toisilleen ja kiinnostuneita toisistaan. Onnistunut vuorovaikutus on rakentavaa yhteistyötä arjessa ja koostuu toisen kannustamisesta ja rohkaisusta sekä toista tukevasta ilmaisusta. (Mieli ry, i.a.) Perheen kohdalla vuorovaikutus tapahtuu vanhempien tai lapsen ja vanhemman välillä sekä lisäksi sisarusten kesken. Vanhempien vuorovaikutustaidot vaikuttavat perheen sisäiseen vuorovaikutusilmapiiriin. Talvio ja Klemola (2017, s. 11) sanovat, että vanhempien vuorovaikutustaidoilla on merkitystä siinä, miten he puuttuvat lapsensa käyttäytymiseen ilman, että puuttuvat tämän persoonaan.

3.2. Vuorovaikutus perheen hyvinvoinnin edistäjänä

Lapsen hyvinvoinnin ja kehittymisen kannalta perhesuhteet ja vuorovaikutussuhde vanhempien/vanhemman/huoltajan ja lapsen välillä ovat keskeisiä tekijöitä

(Lasten mielenterveystalo, i.a.). Myös Notko ja Sevón (2018, s. 67) sanovat, että perhesuhteilla on lapselle iso merkitys, oli sitten kyse lapsen ja vanhemman välisistä tai sisarusten välisistä suhteista. Perheen vuorovaikutussuhteet vaikuttavat koko perheen hyvinvointiin ja siksi niistä on hyvä tarjota tietoa myös perhetyön kautta.

Vanhempien parisuhde antaa myös lapselle mallin vuorovaikutuksesta, joten parisuhteeseen panostaminen on todella tärkeää. Kun vanhempien parisuhde voi hyvin, se edistää lapsen hyvinvointia. Vanhemmuuden ja parisuhteen taitoja tulisi siis harjoitella. Pelkonen (2019, s. 108) sanookin, että parisuhdetta tukemalla voidaan vahvistaa vanhempien välistä vuorovaikutusta ja ristiriitojen käsittelytaitoa. "Vanhempien hyvinvointi sekä parisuhteen vuorovaikutus- ja tunnetaidot ovat vahvasti yhteydessä lapsen hyvinvointiin. Koska vanhempana jaksaminen on yhteydessä parisuhteen tilaan, on kiinnitettävä erityistä huomiota lapsiperheiden vanhempien parisuhdetaitojen tukemiseen". (Hakulinen ym., 2019, s. 9.)

Toimivat vuorovaikutussuhteet auttavat perheenjäseniä kokemaan osallisuutta perheessään ja myös tunteilla on tilaa näkyä. Vuorovaikutussuhteet voivat olla myös ongelmallisia, jolloin perheen sisäinen avoimuus ja hyväksytyksi tulemisen kokemukset vaarantuvat tai eivät toteudu lainkaan. Toimivat vuorovaikutussuhteet vaikuttavat moneen. Tuhkasaaren (2019, s. 19) mukaan varhainen vuorovaikutus rakentaa lapsen sisäistä maailmaa ja mielen toimintoja - siihen tarvitaan vuorovaikutussuhde ja kokemuksia kannatelluksi sekä sisällytetyksi tulemisesta.

Lapsi tarvitsee vanhemmalta lämmintä kohtaamista. Tätä voidaan vahvistaa, jolloin lapsen hyvinvointi kohenee. Pelkonen (2019, s. 105) viittaa Halmeen ym. (2018) kouluterveyskyselystä nostamaan tulokseen, joka tuo esille, että vanhemman ja lapsen välinen avoin vuorovaikutussuhde parantaa lapsen hyvinvointia ja terveyttä monella tavalla. Myös Karilahti (2019, s. 90) nostaa esiin, että kun perheen sisällä tarjotaan hetkiä, joissa toista kuunnellaan aktiivisesti, se auttaa perheenjäseniä avautumaan ja tuntemaan toisiaan paremmin sekä tekee perheenjäsenten välisestä yhteydestä merkityksellisempää.

3.3. Vuorovaikutustaidot sosiaalisen toimintakyvyn edellytyksenä

Ihmisen toimintakyky jaotellaan fyysiseen, psyykkiseen, kognitiiviseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn. Onnistuneen vuorovaikutuksen edellytyksenä voidaan pitää sosiaalista toimintakykyä. Se koostuu yksilön, sosiaalisen verkoston, ympäristön, yhteisön ja yhteiskunnan välisissä vuorovaikutussuhteissa. Sosiaalinen toimintakyky näyttäytyy vuorovaikutustilanteissa, aktiivisena toimijuutena sekä osallisuuden kokemuksena. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, i.a.-g.)

Sosiaalinen toimintakyky vaikuttaa merkittävästi arjen toimivuuteen. Sosiaalisen toimintakyvyn ongelmat heijastuvat arjen edellyttämiin tehtäviin ja aiheuttavat ongelmia sosiaalisissa suhteissa sekä vuorovaikutustilanteissa. Osallistumisen ja vuorovaikutuksen kokemukset ja niistä saatu palaute vaikuttavat sosiaalisten taitojen kehittymiseen. (Tiikkainen & Pynnönen, 2018, s. 1–2.)

Lapsuuden kasvuympäristö ja vuorovaikutussuhteet vaikuttavat myös sosiaalisen toimintakyvyn sekä sosiaalisemotionaalisten taitojen kehittymiseen. Aikuisen tarjoama aika, läsnäolo ja läheisyys edistävät lapsen sosiaalisten taitojen kehittymistä ja näkyvät esimerkiksi parempana itsesäätelytaitona, omanarvon tunteina, hyväntahtoisena sosiaalisuutena ja kykynä toimia ryhmässä. Sosiaaliset taidot nähdäänkin tärkeänä elämänhallinnan resurssina. (Hämäläinen, 2019.) Myös Metsävainio (2013, s. 62) tunnistaa, että lapsuuden varhaiset ihmissuhteet vaikuttavat sosiaalisten taitojen kehittymiseen. Lapsi saa niiden kautta käsityksen sosiaalisesta maailmasta ja oppii, miten toisten ihmisten kanssa toimitaan. Varhaisen vuorovaikutuksen laadun ja vanhemman vuorovaikutussignaalien ennakoitavuuden on myös huomattu vaikuttavan lapsen itsesäätelytaitojen kehittymiseen (Turun Yliopisto, 2019).

4 MENETELMÄT VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMISESSA

4.1. Vuorovaikutuksen tukeminen toiminnallisilla menetelmin

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tukea perheiden vuorovaikutussuhteita toiminnallisten menetelmien avulla. Toiminnalliset menetelmät ovat käytännöllä-heisiä ja antavat konkreettisia keinoja vuorovaikutuksen vahvistamiseen. Toiminnalliset menetelmät eivät kumoa keskustelun merkitystä vaan tukevat monipuolista vuorovaikutusta ja sosiaalisia taitoja. Toiminnallisten menetelmien avulla voidaan huomioida ja vahvistaa kiintymyssuhteen ja läsnäolon merkitystä. Toiminnallisten menetelmien avulla voidaan käsitellä myös hankalia aiheita, joista muuten on vaikeaa puhua. Toiminnallisten tekemisten ja kokemusten keinoin voi syntyä oivalluksia ja uusia käsityksiä sekä itsestään että toisista, joiden avulla on mahdollista käynnistää muutosprosesseja elämäntilanteissa. (Karvinen & Pietilä, 2014, s. 17–19.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiön (i.a.) mukaan toiminta on lapselle ominaista ja toiminnallisuuden avulla lapsen ja vanhemman välille voi syntyä tärkeitä yhteisiä kokemuksia. Vuorovaikutusta voidaan vahvistaa esimerkiksi leikin, satuhieronnan, yhteisen jumpan ja retkeilyn keinoin. Karvisen ja Pietilän (2014, s. 17) mukaan perheenjäseniä voidaan rohkaista aktiivisuuteen ja aloitteellisuuteen toiminnallisia menetelmiä käyttämällä. Toiminnalliset menetelmät saavat aikaan vuorovaikutusta siihen osallistuvien välillä ja vahvistavat positiivista ilmapiiriä. Lisäksi yhdessä tekeminen vahvistaa perheen yhteenkuuluvuutta ja saa lapsen kokemaan, että hän on arvokas osa perhettä. (Laurea Showcase. 3.5.2021.)

4.2. Luonto- ja eläinavusteiset menetelmät vuorovaikutusta vahvistamassa

Esimerkiksi Green Care-toimintamalli on tehnyt niin luonto- kuin eläinavusteisuuttakin tutuksi Suomessa. Eläin nähdään läsnä olevana ja rauhoittavana tekijänä, jolta voi saada lohtua ja tukea. Vuorovaikutus eläimen kanssa ei perustu niinkään

sanoihin, vaan eleisiin. Nonverbaalisella viestinnällä on suuri rooli vuorovaikutustilanteissa lapselle. Vuorovaikutusta eläimen kanssa helpottaa, että eläin ei arvioi ihmistä samalla tavalla kuin toinen ihminen. Esimerkiksi koiria ja hevosia hyödynnetään paljon eläinavusteisia menetelmiä käytettäessä. Lapsi oppii vuorovaikutustaitoja peilaamalla omaa käytöstään eläimen reaktioihin. (Green Care i.a. -a.) Eläinavusteisia menetelmiä voi soveltaa myös käyttämällä kuvia, videoita, eläinten ääniä, eläintarinoita, pehmoleluja ja robottieläimiä.

Kahilaniemi (2020, s. 18) määrittelee eläimen kanssa vuorovaikutuksessa oleminen yhdeksi sosiaalisen käyttäytymisen muodoksi. Vuorovaikutussuhde voi vaikuttaa positiivisesti esimerkiksi luottamukseen toisia ihmisiä kohtaan. Luottamus puolestaan on oleellinen osa perheen vuorovaikutuksen toimivuutta. Lisäksi yksi eläinavusteisen toiminnan tavoitteista on sosiaalisten taitojen harjoittaminen (Kahilaniemi, 2020, s. 26). Ikäheimon (2013, s. 10) mukaan eläinavusteisuus mahdollistaa ihmisen hyvinvoinnin lisäämisen käyttämällä motivoivia, kasvatuksellisia ja mielihyvää tuottavia keinoja. Sinkkonen (2013, s. 43) puolestaan viittaa Nancy Parish-Plassiin, jonka mukaan eläimen hoitaminen ja sen osoittama luottamus vahvistavat lapsen itsetuntoa ja antavat hänelle myönteisen kokemuksen omasta merkityksellisyydestä.

Luontoavusteisuutta voidaan toteuttaa eri ympäristöissä käytössä olevien mahdollisuuksien mukaan. Ulkona toteutettavassa toiminnassa voidaan hyödyntää esimerkiksi metsää, sisätiloihin voi puolestaan tuoda erilaisia luonnon materiaaleja. Luontoavusteisten menetelmien avulla voidaan aktivoida aisteja. (Green Care. i.a. -b.) Luonto nähdään myös ympäristönä, jossa fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset taidot voivat kasvaa (Green Care. i.a. -c). Lapsen luontainen uteliaisuus ympäristöä kohtaan mahdollistaa aktiivisen ja myönteisen vuorovaikutuksen hänen ja aikuisen välillä.

Green Care-toimintamallin kolme peruselementtiä ovat luonto, toiminta ja yhteisö. Yhteisön vaikutus osallisuuden kokemuksen syntymisessä on merkittävä. Osallisuuden kokemusta puolestaan ei synny ilman vuorovaikutusta. Luonto- ja eläinavusteiset menetelmät yhdessä toiminnallisuuden kanssa voivat olla parantamassa ihmisten välistä vuorovaikutuskokemusta. (Soini & Vehmasto, 2014, s.

11–13.) Green Care-toiminnan mukaan luonto- ja eläinavusteiset menetelmät sopivat käytettäväksi tilanteissa, joissa vuorovaikutus on haasteellista (Green Care. i.a. -d). Nämä näkökulmat toimivat perusteena sille, miksi haluamme hyödyntää luonto- ja eläinavusteisuutta opinnäytetyössämme.

4.3 Narratiivisuus vuorovaikutuksen edistämässä

Narratiivi tarkoittaa kertomusta, tarinaa. Narratiivisuus eli tarinallisuus on keino kertoa erilaisia selontekoja, ottaa kantaa, kritisoida, tehdä asioista ymmärrettäviä ja asemoida itseä ja muita suhteessa ympäristöön. Tarinoissa voidaan työstää esimerkiksi selviytymistä elämänmuutoksissa sekä käsitellä erilaisia henkilökohtaisia kokemuksia, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia tarpeita, vaateita, tavoitteita, toiveita ja asenteita. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Yliopiston lehtori, erikoistutkija Kirsi Nousiainen mukaan narratiivisuus on oiva tapa lähestyä ihmistä ja hänen olosuhteitaan. Narratiivisuuden avulla on mahdollista vahvistaa minäkuvaa, ja siinä yhdistyy sosiaalityön yksilöllinen ja rakenteellinen näkökulma. (Socca, 2015.)

Narratiivisuudessa yhdistyvät vuorovaikutus, mielikuviutus, pedagogiikka, oman elämän asiantuntijuus, kokemuksellisuus ja kielellisyys, ja sen ajatellaan olevan osa ihmisyyttä. Tarinoita on kerrottu iät ja ajat ja niiden merkitys historiassa, kulttuurissa ja oppimisessa on suuri. Tarinalla on aina kertoja ja kuuntelija / kuuntelijoita ja siinä on juoni. Varsinkin lapsille tarinan kuuntelu ja kertonta sekä oman tarinan keksiminen on luontaista. Tarinat ruokkivat mielikuviutusta ja laajentavat käsitystä ympäristöstä, ilmiöistä ja tunteista sekä rohkaisevat itseilmaisuuksiin ja vuorovaikutukseen. (Rantala, 2013.) Narratiivisuuden avulla voi sanoittaa omaa elämäntilannetta ja tulevaisuuden toiveita myös valmiiseen tarinaan peilaamalla.

5 AIEMMAT TUTKIMUKSET VUOROVAIKUTUSSUHTEIDEN VAHVISTAMISESTA

Aiemmissä tutkimuksissa ja löytämissämme opinnäytetöissä on huomattu, että vuorovaikutuksella on keskeinen merkitys perheiden hyvinvoinnille. Vuorovaikutussuhteita voidaan tukea eri tavoin ja esimerkiksi toiminnallisia menetelmiä on käytetty perhetyössä aiemminkin vuorovaikutuksen vahvistamiseen. Joissakin opinnäytetöissä on tutkittu jo olemassa olevien menetelmien käyttöä ja joissakin opinnäytetöissä on luotu kokonaan uusia toimintatapoja ja -malleja.

Kallio (2018) oli tehnyt kehittämispainotteisen opinnäytetyön perheen vuorovaikutussuhteisiin liittyen. Hänen työnsä toimintaympäristö oli monikulttuurinen perheleiri, mutta vuorovaikutuksen peruseriaatteet ovat samat etnisestä taustasta riippumatta, kun toiminta tapahtuu Suomessa. Hän hyödynsi työssään toiminnallisia menetelmiä pitämällä perheille suunnattuja tuokioita perheleirillä. Lopuksi hän koosti pitämistään tuokioista mallinnuksen perheleiritoimintaan. Hänen työnsä kannusti meitä käyttämään toiminnallisuutta osana omaa opinnäytetyötämme.

Karvisen ja Pietilän (2014) opinnäytetyön aiheena oli puolestaan toiminnallisuus vuorovaikutuksen tukena ja sitä tutkittiin Kainuun perhetyöntekijöiden kokemusten kautta. Karvinen ja Pietilä olivat aiemmin opinnoissaan kehittäneet toiminnallisen vuorovaikutuskansion, jonka käyttökokemuksia he opinnäytetyössään tutkivat. Heidän opinnäytetyönsä teema asettui lähelle omaa opinnäytetyötämme ja osoitti vuorovaikutuksen olevan hyvin keskeinen teema myös muiden paikkakuntien perhetyössä. Myös heidän tuloksensa siitä, että toiminnalliset menetelmät ovat hyviä työvälineitä perhetyössä, tukivat omaa ajatustamme toiminnallisten menetelmien hyödyntämisestä.

Myös Vuokkolan (2015) opinnäytetyö toiminnallisista menetelmistä perhekuntoutuksessa antoi tietoa toiminnallisuuden hyödyistä. Hänen työnsä tuloksista huomataan myös se, että kun vanhempien ja lapsen välistä vuorovaikutusta lisätään, se saa aikaan positiivisia kokemuksia niin lapselle kuin vanhemmalle. Vuokkolan

tavoite lisätä koko perheen kokemusta hyvinvoinnista vuorovaikutussuhteeseen vaikuttamalla oli yhteneväinen oman tavoitteemme kanssa.

Löysimme opinnäytetöitä, joissa oli kehitetty perhetyötä niin eläinavusteisia kuin muitakin toiminnallisia menetelmiä hyödyntämällä. Toiminnallisuuden ja eläinavusteisuuden on nähty olevan toimivia keinoja vuorovaikutuksen vahvistamiseen. Esimerkiksi Kauppinen ja Matkaniemi (2013) olivat tehneet lisälmen perhetyölle opinnäytetyön, jossa toverikoiratoimintaa ja eläinavusteisuutta haluttiin lisätä perhetyössä. He olivat työssään huomanneet, että eläinavusteisuutta ja toiminnallisia menetelmiä käyttämällä saatiin tuloksia, jotka osoittivat, että eläinavusteisten menetelmien käyttäminen lapsilähtöisesti lisäsi hyvinvointia ja edisti vuorovaikutusta vanhemman ja lapsen välillä.

Oijennuksen ja Valon (2018) opinnäytetyö käsitteli eläinavusteisuuden merkitystä tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelussa asiakkaan, ammattilaisen ja sosiaalialan näkökulmasta. He keskittyivät muun muassa Green Care-toimintamallin käytettävyyteen sosiaalialan työssä ja totesivat, että vuorovaikutuksellisuus nousee vahvasti esiin. Vaikka heidän työssään painotettiin eläinavusteisuutta ammatillisena menetelmänä, saimme heidän työstään tukea ajatuksellemme eläinavusteisuuden hyödyntämisestä omassa opinnäytetyössämme. Myös Parkkinen (2020) on hiljattain tutkinut eläinavusteisuuden mahdollisuuksia sosiaalityössä. Hän nosti esiin sosiaalisen toimintakyvyn käsitteen. Hänenkin työstään voi huomata sen, että eläinavusteisuudella sosiaalialalla käytettynä nähdään olevan positiivisia vaikutuksia.

Aiemmat tutkimusnäytöt vahvistivat ajatustamme siitä, että toiminnalliset menetelmät sekä luonto- ja eläinavusteisuus sopivat perhetyössä käytettäväksi menetelmiksi. Sekä työntekijät että asiakkaat olivat kokeneet näiden menetelmien auttavan asioiden käsittelemistä ja oman toiminnan havainnointia. Menetelmiä voidaan toteuttaa hyvin monipuolisesti, ja niiden avulla asiakkaan toimijuutta ja osallisuutta voidaan tukea käytännönläheisesti.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

6.1. Tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite on rakennettu yhdessä työelämätahon kanssa. Ne kumpuavat todetusta tarpeesta niin toiminnan, työntekijöiden kuin asiakkaidenkin näkökulmasta tarkasteltuna.

Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite:

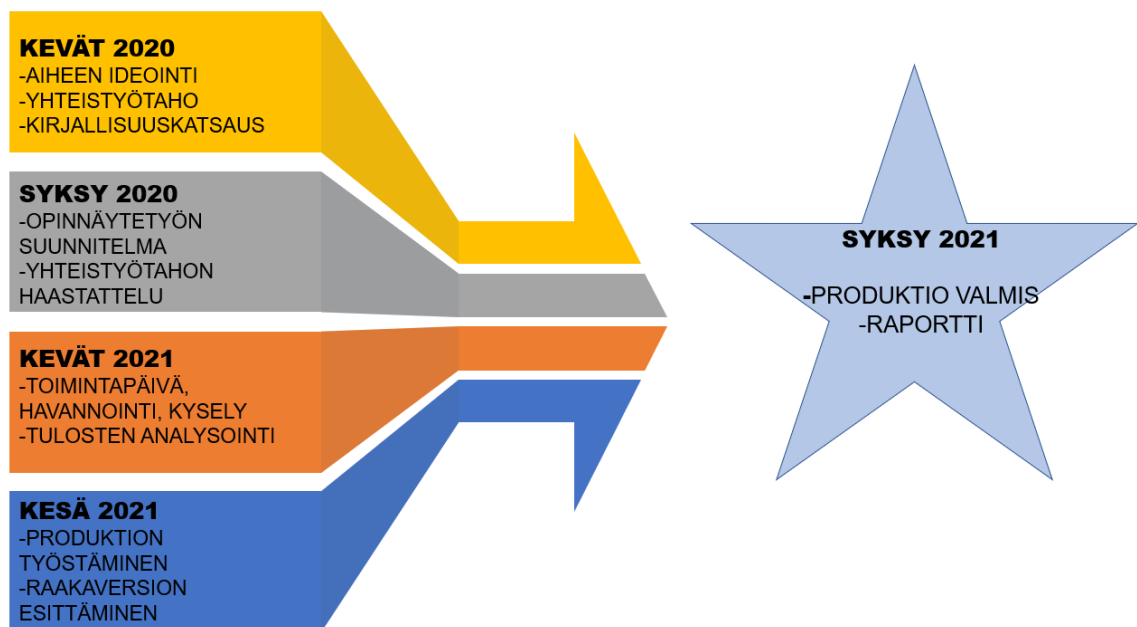
- Tavoitteena on pitää toimintahetki avoimessa perhekerhossa ja luoda työpajatoimintamalli perhetyön käyttöön.
- Tarkoituksena on vahvistaa perheiden sisäistä vuorovaikutusta ja siten lisätä hyvinvointia.

Hankasalmen kunnan perhetyössä on todettu tarve kehittää erityisesti avointa toimintaa. Avoin toiminta on varhaisen tuen perhetyötä. Kehittämistarpeeseen vaikuttaa erityisesti toiminnan siirtyminen uuden perhekeskuksen tiloihin, mikä mahdollistaa uusia toimintatapoja. Perhetyöntekijöiltä kartoitetaan toiveita ja ajatuksia toiminnan kehittämisestä ja vastausten perusteella luodaan heille työpajatoimintamalli, mitä he voivat työssään hyödyntää. Mallin tarkoitus on huomioida vuodenaajat ja se luodaan vuosikellon tapaan. Mallin tarkempi sisältö huomioi perhetyöntekijöiden vastausten perusteella nousseita teemoja. Keskeinen teema ja tavoite koko työpajatoimintamallilla on tukea perheiden hyvinvointia ja vuorovaikutussuhteita. Mahdollisuuksien mukaan hyödynnetään luonto- ja eläinavusteisuutta.

Tämä kehittämistyö tehdään yhdessä perhetyöntekijöiden ja avoimessa toiminnassa mukana olevien perheiden kanssa. Työhömmme sisältyy toimintapäivän suunnittelu ja toteutus, palautteen kerääminen ja sen hyödyntäminen varsinaisen toimintamallin tekemisessä. Valmis työpajatoimintamalli jää sitten perhetyöntekijöiden käyttöön ja heidän sovellettavakseen.

6.2. Opinnäytetyön suunnittelu

Opinnäytetyömme prosessi sijoittuu kevään 2020 ja syksyn 2021 välille (Kuvio 1.). Aloitimme opinnäytetyön suunnittelun alkuvuodesta 2020. Työ alkoi aiheen ideoinnilla, yhteistyötahon etsimisellä ja teoriaan tutustumisella. Kun nämä osa-alueet olivat kunnossa, tarkensimme suunnitelmaa ja haastattelimme yhteistyötahoa syksyn 2020 aikana. Opinnäytetyömme tarkoitus eli toimintapäivän järjestäminen ajoittui keväälle 2021, kuten myös tulosten analysointi. Kesän 2021 käynnitimme tuotannon työstämiseen. Syksyn 2021 aikana opinnäytetyömme valmistui.

Kuvio 1. Opinnäytetyön toteutus.

Opinnäytetyömme on luonteeltaan palveluja kehittävä. Meille oli alusta asti selvää, että haluamme tehdä kehittämispainotteisen opinnäytetyön ja luoda jotakin uutta. Yhteistyökumppaniksemme valikoitui Hankasalmen kunnan perhetyö, jolla ilmeni tarvetta varhaisen tuen perhetyön kehittämiseen. Meitä kiinnosti perheiden tukeminen ja lähdimmekin ideoimaan jotakin, millä voisi tukea perheiden sisäistä vuorovaikutusta.

6.3. Käytännön toteutus ja käytettävät menetelmät

Kehittämistyömme apuna käytimme erilaisia menetelmiä, kuten haastattelua, havainnointia ja kyselylomaketta. Käytimme useampaa tiedonkeruumenetelmää saadaksemme kaikki kehittämistyöhön liittyvät asianosaiset osallistettua yhteiskehittämiseen. Halusimme saada mahdollisimman laajan ja todenmukaisen kuvan kehittämiskohteesta. Kuvio 2. esittelee kehittämisprosessin.

Kuvio 2. Työpajatoimintamallin kehittämisprosessi

Haastattelumme kohdistui kahteen perhetyöntekijään ja vallitsevan koronatilanteen sekä aikatauluhaasteiden takia lähetimme haastattelukysymykset (Liite 1.) perhetyöntekijöille sähköpostilla. Haastattelu valikoitui menetelmäksi haastattelavien määrän ja tavoitteena olevan aineiston laadun vuoksi. Vilkka (2015, s. 123) perustelee lomakehaastattelun valintaa silloin, kun kerättävä aineisto ei ole kovin laaja ja on tarkoitus kartoittaa rajatun joukon mielipiteitä ja näkemyksiä. Rinnastimme sähköpostilla toteutetun haastattelun lomakehaastatteluun.

Kananen (2014, s. 88) antaa painoarvoa oikein asetetuille kysymyksille. Haastattelukysymykset voivat olla avoimia tai suljettuja. Meidän työssämme kysymykset olivat avoimia, jotta saimme laajemman käsityksen perhetyöntekijöiden toiveista ja heidän työssään ilmenevistä ajankohtaisista teemoista. Haastattelun valitsimme, koska sen avulla pystyimme kysymään juuri niitä asioita, joita pidimme kehittämistyömme kannalta oleellisina. Vaikka haastattelu toteutettiin sähköpostitse, meillä oli mahdollisuus esittää tarkentavia kysymyksiä. Saimme vastausten perusteella hyviä suuntaviivoja toimintapäivän suunnitteluun ja toteutukseen, sekä myös työpajatoimintamallin suunnitteluun. Lisäksi saimme heiltä arvokasta tietoa perheiden ajankohtaisista haasteista.

Alun perin meillä oli ajatuksena toteuttaa käytännön osuus vuoden 2020 aikana, mutta koronapandemia vaikutti toteutusaikatauluun. Myös perhekeskus valmistui Hankasalmele vasta vuodenvaihteessa 2020–2021. Toisaalta aikataulun muuttuminen toi meille lisää aikaa toteutuksen suunnitteluun, mikä oli hyvä asia lopputuotoksen laadun kannalta. Käytännön toteutuksen ajankohdaksi varmistui 27.5.2021. Käytännön toteutuskertaa varten suunnittelimme yhden toimintahetken. Toimintahetki sisälsi itse keksimämme lyhyen tarinan satulinnun syntymästä, toiminnallisen harjoituksen nimeltä ”Linnunpesä” sekä lyhyen koonnin teemasta ”lapsi tarvitsee kokemuksen kuulluksi tulemisesta”.

Käyttämistämme menetelmistä havainnointi sai ohuimman siivun, mutta näimme sen kuitenkin tuovan lisäarvoa kehittämistyöhömme ja halusimme sen siksi osaksi työtä. Havainnointi täydensi haastattelun ja kyselyn avulla saatuja tietoja ja sen avulla saatiin tietoa ihmisten käyttäytymisestä luonnollisessa toimintaympäristössä. Havainnointi määritellään systemaattiseksi tarkkailuksi, jonka tulokset

pyritään kirjaamaan välittömästi muistiin. (Ojasalo ym., 2009, s. 103–104.) Kananen (2014, s. 82–85) mukaan mahdollisia havainnoinnin työkaluja voivat olla tutkimuspäiväkirja, havainnointipäiväkirja ja kenttämuistiinpanot. Käytimme havainnointimenetelmänä kenttämuistiinpanoja. Ojasalo ym. (2009, s. 105) näkevät havainnoijan roolin ydinkysymyksenä eli on pohdittava, miten aktiivisena havainnoija näyttäytyy. Havainnointia voidaan tehdä suorana tai epäsuorana sekä strukturoituna tai strukturoimattomana (Kananen, 2014, s. 80). Koska olimme itse havainnointitilanteessa mukana, kyseessä oli suora havainnointi. Havainnointimme haasteena oli oma roolimme toiminnan vetäjinä ja samanaikaisina havainnoijina. Olimme siis koko ajan mukana toiminnassa ja samalla teimme havaintoja.

Havainnointimenetelmää käytettiin toimintapäivän aikana ja kiinnitimme huomiota siihen, miten suunnitelmamme työpajamallista toimii käytännössä. Havainnointi kohdistettiin siis itse toimintaan, mutta myös vanhempien ja lasten osallistumiseen. Havainnointi tapahtui ohjaustyömme lomassa ja laitoimme toimintahetken aikana sekä sen jälkeen ylös omia huomioitamme, jotta pystyimme hyödyntämään niitä työpajamallin luomisessa. Havainnointi valikoitui menetelmäksi siksi, että sen avulla saimme kerättyä kokemukseen perustuvaa tietoa käytännön toteutuksesta.

Keräsimme kehittämistehtäväämme varten mielipiteitä toimintakerran suunnitelmasta perhetyöntekijältä. Pyysimme vastaukset sähköpostitse. Lisäksi saimme palautetta suunnitelmistamme myös ohjaavalta opettajalta sekä opiskelijaopponenteilta. Nämä etukäteen saadut palautteet auttoivat myös suunnittelussa. Tärkein palautteen keräämisen kanava oli palautteen kerääminen kyselylomakkeella (Liite 2.) käytännön toteutukseen osallistuneilta vanhemmilta. Kyselylomakkeet ja kynät vastaamista varten olivat tarjolla toimintahetken jälkeen tarjoulupöydällä. Kerroimme palautteen keräämisestä ennen ja jälkeen toimintahetken, ja korostimme sen luottamuksellisuutta sekä käyttötarkoitusta opinnäytetyösämme. Vastaaminen tapahtui anonyymisti ja oli vapaaehtoista. Pyysimme vapaamuotoisen palautteen toimintahetken jälkeen myös perhetyöntekijältä ja saimme sen sähköpostitse.

Kyselylomakkeen avulla keräsimme tietoa toimintapäivän onnistumisesta sekä toiveita varsinaisen työpajatoimintamallin teemoja ja toimintoja varten. Kyselylomakkeen kysymykset olivat tarkoin aseteltuja ja vastaukset ohjasivat siten suunnitteluamme merkittävästi. Tämä on kyselylle tärkeä ominaispiirre ja tarkkojen kysymysten avulla on mahdollisuus päästä tavoitteisiin (Ojasalo ym., 2009, s. 115, 117).

Kyselylomakkeen suunnittelu pohjautui kehittämistyölle asetettuihin tavoitteisiin. Vilkka (2015, s. 106) esittelee kysymystyyppejä ja jakaa ne monivalintakysymyksiin, avoimiin kysymyksiin ja sekamuotoisiin kysymyksiin. Kyselylomakkeesamme oli monivalintakysymyksiä ja lisäksi avoin kysymys, johon vastaaja pystyi vapaammin kirjoittamaan ajatuksiaan. Kyselyä käytimme, koska halusimme saada osallistujien palautetta välittömästi toimintahetken jälkeen, jolloin asiat olivat vielä tuoreessa muistissa. Kyselyn tulokset kävimme läpi kysymys kerrallaan ja merkitsimme ylös, miten monesti sama asia nousi esiin. Avoimen kysymyksen vastauksista poimimme selkeät ideat ja palautteet toimintamallin luomisen tueksi.

6.4. Työpajatoimintamallin esittely

Sosiaali- ja terveystalveluiden toimintamallien kehittämisessä, käyttöönnotossa ja arvioinnissa on eri vaiheita, joiden onnistunut toteuttaminen edellyttää yhteiskehittämisen osaamista sekä osallistuvien tahojen sitoutumista ja johdon tukea. Aluksi on tärkeää määritellä mahdollisimman tarkasti, mitä kehitetään ja kenen tarpeista kehittämisidea on peräisin. Sen jälkeen laaditaan tarkka työsuunnitelma, jossa täsmennetään yhteistyötavat, toimijat, aikataulu, sekä raportointitavat. Seuraava työvaihe on tiedon kokoaminen ja tutkimusnäytön etsiminen. Mikäli sovellettavaa tutkimustietoa ei löydy, etsitään asiantuntija- ja seurantatietoa. Lisäksi tarvitaan tietoa niistä olosuhteista, joissa toimintamallia sovelletaan käytännössä, eli toimintaympäristöstä ja käytettävistä voimavaroista. Toimintamallin kehittämisessä voi hyödyntää monia menetelmiä, mutta parhaimman tuloksen saamiseksi oleellisinta on kaikkien asianosaisten osallistaminen. Uuden toimintamallin toimivuus ja vaikuttavuus käytännössä tulisi arvioida suunnitelmallisesti

käyttöönoton yhteydessä ja tietyn kokeiluajan jälkeen aivan kuten arvioidaan, miten kehittämistyön tavoitteet saavutettiin. (Anttila ym., 2015.)

Aikaisempien omien ideoidemme, perhetyöntekijöiltä saatujen toiveiden sekä kerätyn palautteen pohjalta kehitimme työpajatoimintamallin, jonka tekoprosessi esitellään luvussa 7. Etsimme opinnäytetyömme teoriapohjaksi tietoa perheyöstä ja perhekeskuksesta, vuorovaikutuksesta, toiminnallisista menetelmistä sekä luonto- ja eläinavusteisista menetelmistä. Aloimme rakentaa työpajatoimintamallia, jossa on erilaisia vuorovaikutusta vahvistavia harjoituksia. Kehittämistyötä tehdessämme mallin rakenne tarkentui ja narratiivisuudesta tuli vahva osa sitä. Loimme jatkokertomuksen, jossa vuorovaikutukseen liittyvät teemat nousivat helpolla ja ymmärrettävällä tavalla esiin.

Halusimme luoda yksinkertaisen, mutta toimivan mallin, jolla voisi tukea perheiden sisäistä vuorovaikutusta. Lähdimme kehittämään vuodenaikojä hyödyntävää vuosikellon tapaista työpajatoimintamallia, joka sisälsi narratiivisuutta, toiminnallisia harjoituksia, pieniä kohteja valikoiduista teemoista, sekä keskustelua ja kysymyksiä. Työpajoja valmiissa toimintamallissa (Liite 3.) on kaksitoista, yksi jokaista kuukautta kohti. Jokainen työpaja sisältää pienen tarinan, jonka avulla viiritäydtyään tunnelmaan ja käsiteltävään teemaan. Tarinan jälkeen on toiminnallisen harjoitteen vuoro, ja harjoitteen jälkeen käydään yhteistä keskustelua aiheesta ja siihen liittyvistä tuntemuksista.

Työpajatoimintamallin nimeksi tuli Satulinnun vuosi. Nimi tulee tarinasta, joka kulkee läpi toimintamallin. Tarina alkaa satulinnun syntymästä ja sisältää satulinnun elämästä erilaisia tilanteita niin kotona kuin muualla luonnossa. Tarinan avulla esiin nousee käsiteltäviä teemoja, jotka valittiin oman mielenkiintomme, perhetyöntekijöiden vastausten sekä heiltä ja toimintakertaan osallistuneilta vanhemmilta saadun palautteen perusteella.

7 TOIMINTAMALLIN TEKOPROSESSI

7.1. Perhetyöntekijöiden haastattelu

Opinnäytetyön suunnittelun ja ideoinnin pohjalta päädyimme rakentamaan työpajatoimintamallia, jonka teemat keskittyvät perheen vuorovaikutuksen eri osa-alueisiin. Esittelimme ideamme kahdelle Hankasalmen kunnan perhetyöntekijälle ja haastattelimme heitä sähköpostitse työpajatoimintamallin teemojen sekä heidän toiveiden ja asiakkaiden tarpeiden kartoittamiseksi (Liite 1.). Perhetyöntekijöiden vastauksista poimimme tehtävämme kannalta oleellisiksi suuntaviivoiksi pajatyylisen toiminnan, narratiivisuuden, luonto- ja eläinavusteisen toiminnan ja vuodenaikojen hyödyntämisen. Perhetyöntekijöiden mukaan pajatoiminta toimisi hyvin kaikille avoimen perhekerhon yhteydessä ja olisi siten ennaltaehkäisevää lapsiperheille suunnattua toimintaa.

Haastattelusta kävi myös ilmi, että perheillä on todettu haasteita kodin vuorovaikutustilanteissa. Erityisesti tilanteessa, jossa perheen äidillä on jaksamisen kanssa ongelmia, tämä saattaa puhua lapsille rumasti. Haasteena on myös se, ettei vanhempi jaksa kuunnella lasta. Tällöin työpajatoimintamallin sisällössä kannattaisi perhetyöntekijöiden mukaan huomioida sekä vuorovaikutussuhteet että niihin liittyvät teemat kuten aktiivinen kuuntelu, läsnäolo ja tunteet.

“-- jos toiminta kotona oleville perheille, niin haasteet varmaan yksilöllisiä, mutta mieleen tulee nyt tilanteita, kun äidin jaksaminen/ jaksamattomuus koetuksella ja lapsille puhutaan todella rumasti eikä aina oikein jakseta edes kuunnella lasten asioita: siispä tuo aktiivinen kuuntelu ja läsnäolo, tunteista puhuminen ja sanoittaminen olisi tosi huippu heille.”

Pyysimme perhetyöntekijöiltä mielipiteitä toimintakerran suunnitelmasta sähköpostitse ennen varsinaista toteutusta. Perhetyöntekijä ohjeisti meitä heille käyttöön tulevan kyselylomakkeen kehittämisessä. On huomioitava, että toimintahetkessä käyttämämme kyselylomake (Liite 2.) on eri kuin se, minkä loimme

työpajatoimintamallin (Liite 3.) yhteyteen. Työpajatoimintamallin liitteenä on sen yhteydessä ja muussa avoimessa perhetyön toiminnassa käytettävä palautelomake.

“Mittarina voisi toimia nimenomaan asiakkailta tuleva palaute ja palautteen kerääminen välittömästi pajan jälkeen. Palautteen keräämiseen voisi kehitellä mittarin, mitä voisimme myöhemminkin hyödyntää palautetta kerätessä avoimesta toiminnasta.”

7.2. Toimintakerran toteutus ja havainnointi

Käytännön toteutus oli 27.5.2021 Hankasalmen perhekeskuksessa. Meille oli varattu avoimen perhekerhon alusta noin puoli tuntia aikaa käytännön toteutusta varten. Tämä perhekerho oli ensimmäinen perhekerho koronarajoitusten purkamisen jälkeen ja paikalla oli seitsemän (7) äitiä ja kymmenen (10) lasta. Lapsista vain kolme (3) oli leikki-ikäisiä, loput seitsemän (7) olivat vauvoja.

Toimintahetki sisälsi itse keksimämme lyhyen tarinan satulinnun syntymästä, ja toiminnallisen harjoituksen nimeltä “Linnunpesä”. Toimintahetken aluksi taustalle laitettiin kuulumaan nauhoitettua linnunlaulua tilanteen rauhoittamiseksi ja tunnelman luomiseksi. Tarinan aluksi ohjaaja (Maria) meni lähelle osallistujia ja kertoi tarinan siihen eläytyen. Tämän aikana toinen ohjaaja (Tea) seurasi hetken sujumista taaempaan.

Tarinan jälkeen oli toiminnallisen harjoitteen vuoro. Ohjaaja (Tea) ohjeisti harjoituksen tekemistä vähän kerrallaan ja antoi osallistujille aikaa ja tilaa tehdä harjoitusta rauhassa. Harjoitteessa vanhempi otti lapsen syliin ja loi häneen ystävällisen katsekontaktin. Vanhemman tehtävänä oli esittää lapselle kysymyksiä linnunpesään liittyen: “Millainen linnunpesä sinulla on?” “Millainen linnunmuna sinä olet?” “Millainen satulintu sinusta kuoriutui?” Tarvittaessa vanhempi sai esittää apukysymyksiä lapsen kerronnan tueksi. Vanhemman aktiivista kuuntelua ja tietoista läsnäoloa harjoitettiin harjoitteen lopussa, kun hänen tehtävänsä oli toistaa

lapsen kertomat asiat. Harjoituksen lopuksi pidimme yhdessä lyhyen koonnin teemasta "lapsi tarvitsee kokemuksia kuulluksi tulemisesta".

Toimintahetki perhekerhossa oli tilanteena uusi osallistujille, ja varsinkin lapsia tämä tuntui jännittävän. Toimintahetken toteutuskerta oli ensimmäisellä perhekerhon kokoontumiskerralla koronarajoitteiden hellittämisen jälkeen ja vanhemmat näkivät toisiaan pitkästä ajasta. Heillä oli paljon juteltavaa keskenään, joten keskittyminen harjoitteeseen heti kerhon alussa oli hieman haastavaa. Osallistujia oli kuitenkin hyvin ja kiinnostusta työpajaan sekä opinnäytetyöhömme tuntui olevan. Jäimme kuitenkin pohtimaan, oliko tunnelma tarpeeksi rento harjoitteeseen heittäytymiseen. Osallistujissa oli vähän leikki-ikäisiä lapsia, joten palautteen kerääminen lapsinäkökulmasta jäi niukaksi.

Havainnoimme toimintahetken toteutuksen aikana työpajatoimintamallia ajatellen monia hyödyllisiä seikkoja. Ensinnäkin ohjaukseen tarvitaan riittävästi aikaa ja harjoitteen ohjeistuksessa kannattaa miettiä, missä vaiheessa kerhoa se toteutetaan. Yleisesti ottaen kerhon alussa, kun osallistujat ovat saapuneet paikalle vaihdetaan kuulumisia, jolloin ei ole otollinen hetki toteuttaa työpajaa. Harjoitteen sopiva pituus on noin 15 min, koska sitä pidempään pienet lapset eivät oikein jaksaa keskittyä. Lasten ohjeistuksessa kuvat toimintakerran etenemisestä voivat auttaa keskittymiseen. Tilan käyttöä kannattaa suunnitella ennen toteutusta ja osa harjoitteista voidaan tehdä ulkotiloissakin. Kerhohuone on iso ja perheet voivat sijoittua eri puolille huonetta, joten ohjaajan sijainti ja äänenkäyttö on otettava huomioon toimintahetken aikana. Toimintakerroille voi osallistua hyvin eri-ikäisiä lapsia vanhempineen, joten harjoitteiden muokattavuutta ja soveltamista tuli suunnitella alkuperäistä enemmän valmiiseen produktioon. Harjoitteet toimivat varmaan hieman eri tavoin riippuen siitä, että toteutetaanko se ryhmässä muiden kanssa vai kotona oman perheen kesken.

7.3. Palautteen kerääminen toimintakerrasta

Toimintakerran yhteydessä keräsimme palautetta kyselylomakkeella (Liite 2.). Palautekyselyyn vastasi viisi (5) vanhempaa. Avoimeen kysymykseen, miltä harjoituksen tekeminen tuntui, saimme useampia vastauksia. Vanhemmat kokivat toimintahetken positiivisena ja pitivät sitä sopivan lyhyenä. Vanhempien vastauksista kävi ilmi, että heillä oli jonkin verran haasteita osallistua hetkeen esimerkiksi lapsen vilkkauden ja lapsen iän takia. Myös se, että tilanne oli lapsille uusi, näkyi vastauksissa.

Vastauksista huomataan, että toimintahetkessä tehtyä harjoitetta pidettiin helposti toteutettavana ja hyvänä tapana vuorovaikuttaa vauvan kanssa. Yksi vanhempi arveli harjoitteen toimivan hyvin isomman lapsen kanssa ja mahdollistavan yhdessä tekemisen ja pysähtymisen arjessa. Myös toinen vanhempi mainitsi sen, että harjoitteen voisi tehdä kotonakin omassa rauhassa.

“Isomman lapsen kanssa harjoite on varmasti hyvin toimiva ja mukavaa yhdessä tekemistä ja pysähtymistä arjen kiireiden keskellä. Pienen kanssa tehtynä harjoite on yksipuolisempi, mutta on ihana tapa vuorovaikuttaa vauvan kanssa.”

Vanhempien vastauksista kävi ilmi, että harjoitteen tekeminen vaati hie- man mielikuvitusta ja että lapselta piti houkutella vastauksia. Vastauksista kuitenkin ilmeni, että harjoitus oli toimiva näiden lasten kohdalla. Yhdessä vastauksessa nähtiin, että vanhempi oli auttanut lasta harjoitteen aikana antamalla tälle vaihtoehtoja. Yhdessä vastauksessa vanhempi nosti esiin sen, että harjoituksen tekemiseen tarvittiin riittävästi aikaa, jotta lapsi ehti miettiä vastauksia.

Vastauksista huomattiin myös, että vanhemmat olivat kuunnelleet toimintahetkessä ollutta koontia läsnäolosta ja lapsen kuuntelemisesta. Saadun palautteen mukaan koonti herätti huomaamaan, että jo pienellä hetkellä

tietoista läsnäoloa on lapsen ja vanhemman väliselle yhteydelle iso merkitys ja että aito kuuntelu on tärkeää.

Kyselylomakkeella kerättiin tietoa myös toiveaiheista. Käsiteltävien teemojen toiveaiheet jakautuivat Taulukko 1. mukaisesti.

Taulukko 1. Kyselylomakkeen tulokset toivotuista teemoista.

Teema	Toiveiden määrä:
Läsnäolo	3
Turvallisuus	2
Yhdessä tekeminen	3
Ajankäyttö	3
Jaksaminen	3
Tunteet	4
Läheisyys	2
Vuorovaikutus	3
Parisuhdetaidot	3
Kiintymyssuhde	1
Päivärytmi	1

Kyselylomakkeella selvitettiin lisäksi, miten vanhemmat kokivat vuorovaikutuksen sujuvan arjessa eri tilanteissa. Vastausvaihtoehdot oli jaoteltu ”erittäin hyvin”, ”ok” ja ”huonosti”. Vastauksia saatiin Taulukko 2. mukaan seuraavasti:

Taulukko 2. Kyselylomakkeen tulokset vuorovaikutustilanteista.

Tilanne	Erittäin hyvin	Ok	Huonosti
Aamulla hoitoon lähtö	3		
Ruokailu	4	1	
Vanhempien välillä	4	1	
Vanhempien ja lasten välillä	3	2	
Lasten välillä	2	2	
Ulkoilu	4	1	
Pukeminen	2	2	1
Leikit ja pelit	2	2	

Pyysimme perhetyöntekijää lähettämään avoimen palautteen toimintakerrasta sähköpostilla. Hän oli sitä mieltä, että kokonaisuus oli hyvä ja onnistunut. Toimintahetken ideaa hän kuvaili mahtavaksi ja hän piti erityisesti tarinallisuudesta. Kehittämisisideana hän esitti, että eri-ikäiset osallistujat huomioitaisiin työpajatoimintamallissa. Myös vuorovaikutukseen liittyvä teema sai kiitosta.

7.4. Kerätyn tiedon hyödyntäminen toteutuksessa

Kyselylomakkeella saadut vastaukset vaikuttivat suoraan työpajatoimintamallin luomiseen. Lomakkeen kautta esiin nousseet teemat olivat oleellinen osa lopputuotoksen sisällön rakentamista. Tarinan teemoihin kytkettiin toiminnallisia harjoituksia lapsen ja vanhemman toteutettavaksi. Toiminnallisiin harjoituksiin etsimme ideoita valmiista materiaalista ja käytimme omaa luovuuttamme. Yhteisesti ideoimalla saimme aikaan mielenkiintoisia ja monipuolisia harjoituksia. Harjoituksia kehitettäessä hyödynsimme perhekeskuksella pidetyn toimintahetken osallistujilta saatua palautetta niin käsiteltävien teemojen kuin toteutustavan osalta.

Perhetyöntekijä antoi palautetta toteutetun toimintahetken jälkeen. Hän piti tarinallisuutta erinomaisena lisänä toimintamallissa. Tehty harjoitus oli hänen mielestään hyvä ja jatkoa varten hän pyysi kiinnittämään huomiota harjoituksen sovellettavuuteen eri-ikäisille osallistujille. Vuorovaikutuksen vahvistaminen työpajatoimintamallin pääteemana sai kiitosta ja vastaa tämän hetken tarpeisiin. Tämä palaute otettiin tärkeäksi ohjenuoraksi varsinaista työpajatoimintamallia luodessa.

Vaikka alun perin suunnittelimmekin vuosikellon hyödyntämistä, päätimme tehdä valmiista työpajatoimintamallista vapaamman. Edelleen tarinoita ja harjoitteita on yksi jokaista kuukautta kohden, mutta ne eivät ole tiukasti sidottu tiettyyn kuukauteen. Tällöin malli joustaa sen mukaan, missä vaiheessa vuotta se otetaan käyttöön. Toimintahetken vetäjä voi myös poimia mallista teemoja sen mukaan, mikä tuntuu milloinkin tarpeelliselta ja ajankohtaiselta.

7.5. Satulinnun vuosi – produktion työstäminen

Varsinaisen produktion työstäminen sijoittui kesään 2021. Jaoinme suunnitellut kaksitoista tarinaa harjoituksineen ja koosteineen tasan puoliksi, niin että kumpikin tekijöistä sai ideoida ja toteuttaa omansa aiemmin suunniteltujen ja palautteen mukaan analysoitujen teemojen ympärille. Annoimme toisillemme vertaispalautetta pitkin projektia; toisen tuki ja kannustus olivat merkittäviä tekijöitä jaksamisen ja yhteisen päämäärän saavuttamisen kannalta.

Produktiota työstäessä tietopohjaa kartutettiin uusien mielenkiintoisten lähteiden myötä, joissa käsiteltiin tunnetaitoja, vuorovaikutusta, läsnäoloa, turvallista kodin ilmapiiriä, vanhemmuuden tukemista, positiivista psykologiaa sekä toiminnallisia työmenetelmiä sosiaalialalla. Produktiossa käytetyt lähteet on mainittu tuotoksessa. Työalustana käsikirjoitukseen käytimme Word Online-pohjaa, ja valmiit tuotokset siirrettiin Canva-ohjelmalla tehtyyn pohjaan, jolla kokonaisuuden ulkoasusta saatiin selkeä ja kirjanomainen. Produktioon kuuluu erillinen kuvallinen ohjeistus toimintakerran kulusta, joka on tarkoitus käydä läpi yhdessä aina aluksi. Tämä auttaa lapsia hahmottamaan toimintakerran sisällön ja helpottaa orientoitumista työpajaan. Kuvallinen ohjeistus tehtiin Papunetin kuvatyökälulla (Papunet. i.a.).

Perhetyöntekijöiden toiveiden pohjalta loimme myös palautelomakkeen perhekeskuksen käyttöön. Palautelomakkeessa on kolmiportainen tunnemittari, josta sekä vanhempaa että lasta pyydetään merkitsemään omaa tunnetilaa parhaiten kuvaava koiraemoji perhekerhon jälkeen. Kolmiportaiseen malliin päädyimme sen yksinkertaisuuden ja ymmärrettävyyden vuoksi, jolloin vastaamiskynnys voi madaltua. Lisäksi lomakkeessa on tilaa avoimelle palautteelle. Palautelomake on työpajatoimintamallin liitteenä. Palautteet voi antaa nimettömänä, ja tästä on maininta lomakkeessa. Saatua palautetta on tarkoitus käyttää avoimen perhekerhon kehittämiseen.

Esitimme yhteistyökumppanille raakaversioiden produktiosta liitteineen saadaksemme vielä palautetta työn loppuun hiomista varten. Perhetyöntekijä piti

tuotoksesta ja sen harjoitteista, jotka hän näki helposti sovellettaviksi ja toteutettaviksi eri ikäisten lasten kanssa. Palautelomakkeeseen saimme vielä tarkentavaa palautetta käytettäviin sanamuotoihin liittyen. Lopulta lähetimme perhetyöntekijälle valmiin version produktiosta ja pyysimme häneltä palautetta niin siitä kuin koko kehittämisprosessista kanssamme.

“Malli on semmoinen mitä pystyy hyödyntämään ympäri vuoden töissä. -- Satulinnun tarina vastaa myös hyvin lisääntyneisiin haasteisiin vuorovaikutuksessa. Asioista on aina helpompi keskustella perheiden kanssa, kun on joku väline käytössä.”

Perhetyöntekijän mielestä Satulinnun vuosi on monipuolinen ja idearikas tuotos, jonka tarinat ovat kerronnallisia ja helppolukuisia. Vauvaperheet on huomioitu hienosti harjoitteiden muokattavuudessa. Pohdinnoista hän arveli osan olevan aiheiltaan sellaisia, joista voi olla hankalaa keskustella ryhmässä asioiden henkilökohtaisuuden vuoksi. Yhteistyön kanssamme hän on kokenut onnistuneen hyvin, vaikka korona ja perhetyön henkilöstövaihdokset ovat tuoneet haasteita tuotuksen työstämiseen. Kuvio 3. havainnollistaa työpajatoimintamallin sisältöä.

SATULINNUN VUOSI		
TARINAN NIMI	HARJOITTEEN NIMI	KOONTI
Satulinnun tarina alkaa	Linnunpesä	Läsnäolo
Satulintu äänten lumoissa	Äänet ympärilläni	Vuorovaikutus, kodin ilmapiiri
Satulintu oppii uutta	Satuhieronta	Turvallisuus
Satulintu saa ystävän	Keskinäisten kehujen kerho	Läsnäolo, katseen merkitys, kehuminen
Satulintu tapaa isänsä	Yhteinen taideteos	Yhdessä tekeminen, jaksaminen
Satulintu tapaa metsän eläimiä	Ilmeet/tunteet	Tunnetaidot
Satulintu ja pikkusisko	Hyvän mielen värikylpy	Läheisyys
Satulintu lähtee päiväkotiin	Draama riitatilanteesta	Itsemyötätunto, vanhemmuuden tukeminen, anteeksipyyttäminen
Satulintu ja makoisat omenat	Positiivisuuden puu	Vahvuudet, hyväksyminen, kiitollisuus
Satulintu ja jäljet hangessa	Lumijäljet	Yhdessä tekeminen, läsnäolo
Satulintu lomamatkalla	Unelmaloma	Yhdessä tekeminen, tunteet
Satulintu retkellä	Tehtäviä luonnossa	Yhdessä tekeminen ja oppiminen, vuorovaikutus

Kuvio 3. Työpajatoimintamallin sisältö

8 EETTISET LÄHTÖKOHDAT JA LUOTETTAVUUS

Noudatimme opinnäytetyömme kaikissa vaiheissa sosiaalialan ammattieettisiä periaatteita, jotka pohjautuvat Suomen perustuslakiin (L 731/1999), Euroopan ihmisoikeussopimukseen (63/1999) sekä kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Erityisesti nostimme esiin yksityisyydensuojan, jota toteutimme teettämällä asiakaskyselyt nimettöminä ja ilman henkilökohtaisesti tunnistettavia tietoja. Niin ikään perhetyöntekijöiltä saamamme tiedot käsiteltiin luottamuksellisesti ja aineistot tuhottiin tuotannon valmistuttua. Asiakkaita tiedotettiin toimintapäivän ja kyselyn tarkoituksesta opinnäytetyöhömmme liittyen. Heille kerrottiin osallistumisen olevan vapaaehtoista. Korostimme heidän yksityisyydensuojaansa myös perhe-elämää koskien.

Tiedottamisesta ja kyselyn luottamuksellisuudesta riippumatta on kuitenkin mahdollista, että vanhempien vastaukset eivät ole täysin rehellisiä. Oman perheen sisäisistä haasteista ei välttämättä osata tai haluta antaa tietoa ennalta arvaamattomassa tilanteessa edes anonymisesti. Vastausten validius on tutkimustyötä ajatellen olennaista tulosten ja johtopäätösten kannalta. Vaikka vastausten määrä kyselyymme ei ollut määrällisesti suuri, oli niissä havaittavissa yhteneväisyyttä, jolloin ne ohjasivat sopivasti työpajatoimintamallissa käytettävien teemojen suhteen. Opinnäytetyömme produktio on yhteiskehittämisen lopputuote, jonka sisältöön ja kokonaisuuteen vaikutti sekä palvelun tarjoajien että käyttäjien tarpeet ja toiveet yhdistettynä vankkaan teoriapohjaan. Näin ollen yksittäisen vastauksen mahdollinen epävalidius ei vaikuta merkittävästi lopputuotokseen.

Halusimme kunnioittaa moninaisia perheitä esimerkiksi kiinnittämällä huomiota käytettäviin termeihin. Sosiaalialan etiikkaan kuuluu arvostava kohtaaminen sekä tasa-arvoinen kohtelu. Tarjosimme asiakkaille mahdollisuuden kehittää heille suunnattua palvelua heidän omien tarpeidensa kautta, joten oman elämän asiantuntijuus toteutuu sitä kautta.

Luotettava arviointi kulkee aina käsi kädessä työn toteutuksen kanssa. Läpinäkyvyys on tärkeä arvo. (Asito-Kallio ym., 2009, s. 9, 22.) Opinnäytetyömme on innovatiivinen kokonaisuus, joka tukeutuu vahvasti aikaisempiin tutkimuksiin sekä teoriapohjaan, mutta halusimme rohkeasti kokeilla myös jotain uutta omaa osaa mistamme hyödyntäen. Yhteistyötaholtamme saadut toiveet ja palaute sekä niiden hyödyntäminen olivat meille tärkeitä koko prosessin ajan, jotta lopputulos vastaisi heidän tarpeisiinsa. Pohdinnan arvoista onkin, kuinka yhteistyötahon tarpeet ja näkökulmat työpajatoimintamallia ajatellen vastaavat todellisuudessa perheiden tarpeisiin. Yhteiskehittämisessä on tärkeää osallistaa prosessiin kaikki asiaan osalliset tahot, jolloin itse kehittämistyön tekijät joutuvat tarkastelemaan osakokonaisuuksia puolueettomasti sekä myös kriittisesti kokonaiskuvaan ja teoriatietoon peilaten. Tämä vaati meiltä kykyä löytää yhteyksiä niin perhetyön kuin asiakkaiden antaman palautteen välillä, mutta samalla myös kykyä ottaa erilaiset esiin tulleet näkemykset huomioon.

Työpajatoimintamallin käytössä on huomioitava osallistujien itsemääräämisoikeus. Heitä ei voida väkisin pakottaa osallistumaan perhekerhojen sisällä tapahtuvaan työpajatoimintaan. On myös huomioitava, että työpajatoimintamalli on teoriatietoon perustuva, kun taas vuorovaikutukseen vaikuttaa aina jokaisen oma persoona ja temperamentti, joihin työpajatoimintamallia käyttävän työntekijän ei ole tarkoitus puuttua. Työntekijän tulee kunnioittaa jokaisen osallistujan omaa tilaa ja tapaa toimia, eikä väkisin yrittää saada kaikkia perhekerhon osallistujia toimimaan täsmällisesti ohjeistuksen mukaan. Työpajatoimintamallin käytössä onkin suositeltavaa käyttää omaa harkintaa ja työntekijän on hyvä joustaa tilanteen niin vaatiessa.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kehittää Hankasalmen kunnan perhekeskukseen avoimeen perhekerhoon työpajatoimintamalli, jonka tarkoituksena on vahvistaa perheiden sisäistä vuorovaikutusta toiminnallisilla menetelmillä. Saavutimme

tavoitteemme suunnitelmien mukaisesti. Perheen vuorovaikutussuhteet vaikuttavat koko perheen hyvinvointiin ja siksi perhetyö on luonteva väylä tarjota tietoa vuorovaikutustaidoista. Toimivat vuorovaikutussuhteet vahvistavat perheenjäsenten kokemusta osallisuudesta.

Produktiomme Satulinnun vuosi on innovatiivinen toimintamalli varhaisen tuen perhetyöhön. Produktiota varten aineistoa saatiin kerättyä monipuolisesti, ja näin työpajatoimintamallista muodostui vuorovaikutuksen ympärille lukeutuvia teemoja kattavasti käsittelevä kokonaisuus. Menetelminä narratiivisuus, toiminnallisuus sekä luonto- ja eläinavusteisuus sopivat työpajatoimintamalliin hyvin, ja vastaavat perhetyöntekijöiden alkuperäisiin toiveisiin kehittämistehtävää kohtaan. Konkreettiset ja helposti toteutettavat harjoitteet antavat välineitä vuorovaikutuksen tukemiseen sekä auttavat käsittelemään vuorovaikutukseen liitettäviä teemoja. Toiminnalliset menetelmät toimivat apuna erityisesti vaikeita asioita käsiteltäessä ja muodostavat sillan vuorovaikutukseen osallistuvien välille.

Avoimessa perhekerhossa ryhmän vertaistuki on merkityksellistä vanhemmuuden tukemisessa ja yhteinen ohjattu keskustelu voi tuoda uusia näkökulmia oman perheen elämäntilanteeseen. Vahvuutta vanhemmuuteen – interventiotutkimuksesta (2012-2018) käy ilmi ryhmämuotoisen toiminnan vaikuttavuus (Fagerlund, 2014). Tutkimusnäyttö osoittaa, että vanhempien kokemukset mentalisaatioteoriaan perustuvasta Vahvuutta vanhemmuuteen - perheryhmistä vahvistavat käsitystä vertaistuen ja ryhmätoiminnan vaikuttavuudesta vanhempana toimimiseen, lapsen ja vanhemman kiintymyssuhteeseen, parisuhteeseen ja uusien näkökulmien myötä perheen hyvinvointiin kokonaisuudessaan (Sourander ym., 2016, s. 52, 58–60).

Sihvosen (2020) väitöskirjassa tutkittiin vanhemmuuden tukemista perhepolitiikan näkökulmasta. Tutkimuksessa nostettiin esille missä, milloin ja minkälaista tukea vanhemmat tarvitsevat, ja mistä perhe hyötyisi eniten. Tutkimuksen myötä kartoitettiin myös nykyvanhemmuuden odotuksia, vastuita ja velvollisuuksia, sekä niiden tuomia suorituspaineita. Avoin keskustelu tästäkin aiheesta turvallisessa ympäristössä yhdessä vertaistuen kanssa voi auttaa jaksamisen haasteissa.

Ulkomaalaisia tutkimusartikkeleita kartoittaessamme teimme havainnon, että iso osa vanhemmuutta tukevista toimintamalleista ja ryhmätapaamisista on suunnattu jollekin erityisryhmälle, kuten päihteitä käyttäville vanhemmille (Moreland & MacRae-Clark, 2018), vanhemmille, joilla on psykososiaalisia vaikeuksia (Raouna ym., 2021) sekä maahanmuuttajille (Osman, 2017). Löysimme kuitenkin myös englantilaisen vanhemmuusohjelman, joka on avoin kaikille alle 5-vuotiaiden lasten vanhemmille. Mellow Parenting- ohjelman tarkoituksena on tukea vanhempien ja lasten varhaista vuorovaikutusta ja suhdetta. Ryhmissä vanhempien on ollut mahdollista käsitellä omia lapsuuden laiminlyöntikokemuksiaan ja heidän toimimistaan vanhempana tuetaan. Vertaistuen merkitys on havaittu myös näissä ryhmissä. (Mellow Parenting, i.a.) MacBethin ym. (2015) tutkimuksen mukaan edellä mainitun ohjelman vaikuttavuus vanhemman mielenterveyden kohenemiseen sekä lasten haasteisiin oli keskinkertainen.

Lindsay & Totsika (2017) Warwickin yliopistosta tutkivat CANparent-vanhemmuusohjelman vaikuttavuutta. CANparent kokeilu toteutettiin kolmessa englantilaisessa perhekeskuksessa ja se oli avoin kaikille 0-6-vuotiaiden lasten vanhemmille. Kaikille vanhemmille avoimen tuen katsottiin hälventävän huolta leimaantumisen suhteen, mitä kohdennettuihin vanhemmuuden tukimuotoihin uskottiin liittyvän. CANparent-ohjelmassa tuettiin vanhemmuustaitoja, kuten esimerkiksi vuorovaikutustaitoja. Tutkimukseen osallistuneet vanhemmat kokivat vanhemmuusohjelman vaikuttaneen suuresti heidän kykyynsä toimia vanhempana. Positiivista vaikuttavuutta nähtiin myös vanhempien henkiseen hyvinvointiin. Vähän tai ei ollenkaan vaikuttavuutta koettiin vanhempien kokemaan vanhemmuuteen liittyvään stressiin.

Varhaisen tuen perhetyö ja matalan kynnyksen ryhmätoiminta voivat olla monella tapaa suuri tuki lapsiperheille. Näiden palvelujen ja tukimuotojen kehittäminen sekä kynnyksen madaltaminen entisestään palvelujen piiriin pääsemiseksi ovat satsaus tulevaisuuteen ja perheiden hyvinvointiin. Opinnäytetyömme produktio on kehitetty vastaamaan perhekeskuksen avoimen toiminnan tarpeisiin ja mahdollisuuksiin. Samalla se keskittyy perheen sisäisen vuorovaikutuksen vahvistamiseen. Kehittämämme työpajatoimintamalli antaa työkaluja arjen

vuorovaikutustilanteisiin sekä auttaa perheitä kohtaamaan ja työstämään haasteitaan. Vertaistuki ja verkostoituminen voivat kehittää vanhempien itsemyötätuntoa ja näin auttaa jaksamaan. Näillä primäärivaikutuksilla voi olla pitkän aikavälin vaikuttavuutta ja ne voivat näkyä sekä tehostetun perhetyön että lastensuojelun tarpeen vähentymisenä. Vaikuttavuutta voitaneen nähdä myös psykiatristen palvelujen tarpeen vähentymisenä.

10 POHDINTA

Opinnäytetyömme aihe oli ajankohtainen ja tarttui tämän hetken haasteisiin perhetyössä ja perheissä. Vuorovaikutustaidot ovat käytettävänä taitoina ajattomia ja niitä tarvitaan jatkuvasti erilaisissa arjen kohtaamisissa. Vuorovaikutustaitoja vahvistamalla annetaan eväitä hyvinvoinnin edistämiseen, mikä hyödyttää yhteiskuntaa laajemminkin. Toiminnalliset, luonto- ja eläinavusteiset sekä tarinalliset menetelmät tuovat lapsiperhearjen tärkeät teemat raikkaalla tavalla esiin. Myös avoimen perhekerhotoiminnan kehittämisen avulla voidaan nähdä olevan yhteiskunnallista merkitystä, kun lapsiperhepalveluja parannetaan.

Opinnäytetyömme tekoprosessi oli pitkä ja erittäin opettavainen matka. Käytimme erilaisia aineistonkeruumenetelmiä ja tutustuimme moniin mielenkiintoisiin lähteisiin, joista karttui tietoa, mikä hyödyttää meitä jatkossakin sosionomin ammatissa. Luotettavien ja laadukkaiden lähteiden valitseminen oli yksi merkittävimmistä opeista, mitä opinnäytetyöprojektissa tarvittiin. Produktio toteutettiin asiakas- ja kumppanuuslähtöisenä kehittämistyönä, jossa palvelun käyttäjät ja toteuttajat osallistettiin kehittämään työpajatoimintamallia yhdessä. Monialaiset työryhmät ja yhteiskehittäminen ovat nykypäivää, ja tämän opinnäytetyön parissa olemme olleet osa perheille tärkeän sosiaalipalvelun kehittämistä. Saimme innostuneen vastaanoton ideoillemme ja luottamusta opiskelujen aikana kertyneelle ammattitaidollemme, ja tämä loi vahvaa uskoa osaamisellemme. Luovassa ja innovatiivisessa produktiossamme pääsimme hyödyntämään omia vahvuksiamme kunnioittaen kuitenkin yhteistyötahon toiveita ja tarpeita. Palautteen

kerääminen ja siihen oikealla tavalla reagointi oli oleellinen osa kehittämistyötä. Parityöskentelyssämme avoin dialogisuus ja vahva luottamus toisiimme sekä yhdessä määritelty tavoite olivat myös tärkeitä tiimityöskentelyn onnistumisen kannalta.

Sosionomin työ voi olla hyvin moninaista ja vuorovaikutustaidot ovat oleellisia työkentästä riippumatta. Vuorovaikutuksen tukeminen asiakastyössä vahvistaa asiakkaan sosiaalista toimintakykyä. Vuorovaikutukseen, sen merkitykseen, toimivuuteen ja vahvistamiseen kattavasti tutustuminen antoi valtavasti eväitä ja syvyyttä sekä asiakastyötä, että omaa henkilökohtaista toimintaa ajatellen. Toivoa antava oivallus oli, että vuorovaikutustaidot ovat nimenomaan taitoja, joita voi oppia myös myöhemmässä elämänvaiheessa, vaikka pohja niille luodaankin jo lapsuudessa.

Opinnäytetyömme vahvisti osaamistamme sosionomeina ja koemme, että työmme kehitti erityisesti kykyämme toimia sosiaalialan arvojen ja eettisten periaatteiden mukaisesti. Opinnäytetyömme lopputuotoksessa näkyy myös yhdenvertaisuusajattelu moninaisten perheiden huomioimisena. Opinnäytetyömme osoitti, että osaamme luoda ammatillisen vuorovaikutus- ja yhteistyösuhteen asiakkaan kanssa. Työmme on väline käytännön työhön, jonka avulla yksilöiden kasvua ja kehitystä sekä perheenjäsenten keskinäisiä suhteita tuetaan. Siinä näkyy teoreettisen tiedon soveltaminen käytäntöön. Työssämme näkyy oma taitomme tavoitteelliseen, voimavaraistavaan ja osallisuutta tukevaan toimintaan.

Otimme huomioon paikalliset haasteet perheiden hyvinvoinnissa ja halusimme kehittää avuksi työpajatoimintamallin. Mallin kehittäminen edisti kansalaisten osallisuutta ja osallistumisen mahdollisuuksia ja sitä on mahdollista jatkokehittää. Työn aikana kävimme jatkuvaa kriittistä reflektiota omasta tekemisestämme ja osaamisestamme. Työn menestyksellinen loppuunsaattaminen vaati kykyä itsensä johtamiseen ja omasta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Työn laadun, tulosten ja vaikutusten arviointi oli meille tärkeä arvo ja pyrimme koko ajan kiinnittämään huomiota siihen, että lopputulos täyttää myös omat toiveemme. Työpajatoimintamalli kehittää myös sen käyttäjää ja kutsuu niin asiakkaita kuin työntekijöitä yhteiseen keskusteluun ajankohtaisista teemoista.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista tutkia kehittämämme työpajatoimintamallin vaikuttavuutta pitemmällä aikavälillä. Onko työpajoihin osallistumisella ollut vaikutusta perheiden sisäiseen vuorovaikutukseen ja hyvinvointiin? Avoimessa perhekerhossa osallistujat voivat vaihdella, eivätkä perheet välttämättä osallistu jokaiseen työpajaan, ja tämä haastaa niin työpajatoimintamallin vaikuttavuuden toteutumista kuin sen arviointiakin. Olisi myös kiinnostavaa tutkia työpajatoimintamallin käyttöä intensiivisessä jalkautuvassa perhetyössä. Produktion jatkokehittäminen tulevaisuudessa on oma haaveemme. Työpajatoimintamallin hiominen kirjaksi hienoine kuvituksineen ja sen julkaisu saattanee joskus muodostua uudeksi tavoitteeksi.

LÄHTEET

- Ahonen, L. (2017). *Haastavat kasvatustilanteet. Lämpimän vuorovaikutuksen käsikirja*. Juva: PS-kustannus.
- Anttila, H., Kärki, A., Wikström-Grotell, C., & Kettunen, J. (2015). *Käsikirja sosi-aali- ja terveystalveluiden käytäntöjen kehittämiseen, käyttöön- toon ja arviointiin tutkimusnäytön pohjalta*. Arcada Working Papers 3/2015. Saatavilla 25.8.2021: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129003/AWP_3-2015_VATA%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Asito-Kallio, M., Saikkonen, P. & Koskinen-Ollonqvist, P. (2009). *Arvioinnin kartalla – matka teoriasta käytäntöön*. Terveyden edistämisen keskuksen julkaisuja 7/2009. Terveyden edistämisen keskus.
- Barkman, J. (2004). *Minä, äiti, isä ja koti. Narratiivinen tutkielma lastensuojelun sijaishuollon piirissä olevien lasten tarinoista*. [Pro gradu-tutkielma, Jyväskylän yliopisto]. Saatavilla 24.8.2021: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/10903/URN_NBN_fi_jyu-2005242.pdf?sequence=1
- Fagerlund, Å. 2014. *Vahvuutta vanhemmuuteen – interventiotutkimus*. Saatavilla 15.8.2021: <https://docplayer.fi/10631995-Interventiotutkimus-ase-fagerlund-ft-neuropsykologi-ase-fagerlund-folkhalsan-fi.html>
- Green Care. (i.a. -a). *Eläinavusteiset menetelmät*. Saatavilla 23.4.2020 <https://www.gcfiiland.fi/green-care-/menetelmat/elainavusteiset-menetelmat/>
- Green Care. (i.a. -b). *Luonto kuntoutusympäristönä*. Saatavilla 13.8.2021 <https://www.gcfiiland.fi/green-care-/menetelmat/>
- Green Care. (i.a. -d). *Vaikuttavuus*. Saatavilla 13.8.2021 <https://www.gcfiiland.fi/green-care-/vaikuttavuus/>
- Green Care. (i.a. -c). *Luonto lasten kehityksessä*. Saatavilla 13.8.2021 <https://www.gcfiiland.fi/green-care-/vaikuttavuus/luonnon-terveytta-edistavat-vaikutukset/luonto-lasten-kehityksessa-/>
- Hakulinen, T., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (2019). Johdanto. Teoksessa Hakulinen, T., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (toim.) *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön*. Terveyden ja

- hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 9.4.2020 http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138389/URN_ISBN_978-952-343-357-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Heiskanen, L., Helamaa, T., Laru, S., Muuronen, K., Salmi, A., Satuli-Kukkonen, T. & Ukkonen-Wallmeroth, J. (2019). Vanhemmuuden ja parisuhteen tukeminen järjestöjen yhteistyönä. Artikkeliteoksessa *Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen – Teoriasta käytäntöön.* (s. 32). Saatavilla 27.04.2020: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138389/URN_ISBN_978-952-343-357-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Hämäläinen, T. (29.9.2019). *Juurisyyanalyysi: Nuorten elämänhallinta ja mielenterveys.* Helsinki: Sitra. Saatavilla 21.8.2021 <https://www.sitra.fi/julkaisut/juurisyyanalyysi-nuorten-elamanhallinta-ja-mielenterveys/#1-lapsuuden-perheen-olosuhteet>
- Ikäheimo, K. (2013). Eläinavusteisen työskentelyn menetelmiä ja termejä. Teoksessa Ikäheimo, K. (toim.) *Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa.* (s.10–13) Helsinki: Solution Models House
- Kahilaniemi, E. (2020). *Eläinavusteinen interventio. Asiakkaan toiminnallisuuden tukeminen koira-avusteisin menetelmin.* Voimatassu Oy.
- Kallio, J. (2018). *HYVÄ MINÄ, HYVÄ ME, HYVÄ MEIDÄN PERHE! Lapsiperheiden hyvinvoinnin tukeminen Parasta Lapsille ry:n monikulttuurisella perheleirillä.* [Opinnäytetyö: Diakonia-ammattikorkeakoulu] <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201801291763>
- Kananen, J. (2014). *Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä?* Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja-sarja
- Karilahti, A. (2019). *Onnellinen perhe. Viisaan vanhemman valmennusopas.* Helsinki: Readme
- Karvinen, M-L, & Pietilä, M. (2014). *Toiminnallisuus vuorovaikutuksen tukena* [Opinnäytetyö. Savonia-Ammattikorkeakoulu]. Saatavilla 23.4.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/83111/Karvinen_%20Marja-Leena_Pietila_Minna.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Kauppinen, R. & Matkaniemi, M. (2013). *Toverikoiratoimintaa lapsiperheille Eläinavusteista toimintaa sosiaalipedagogisesti* [Opinnäytetyö. Savonia-Ammattikorkeakoulu]. Saatavilla 23.4.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/58337/Kauppinen_Riitta_Matkaniemi_Mirva.pdf?sequence=1
- L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=sosiaalihuoltolaki>
- L 417/2007. Lastensuojelulaki. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=lastensuojelulaki>
- Lasten mielenterveystalo (i.a.). *Lapsen kehitykseen vaikuttavat tekijät*. Saatavilla 22.4.2020 https://www.mielenterveystalo.fi/lapset/vanhemmille/perhe_ja_vanhemmuus/vanhempien_merkitys/Pages/lapsen_kehitykseen_vaikuttavat_tekijat.aspx
- Laurea Showcase. (3.5.2021). Toiminnalliset menetelmät perhetyössä. *Perhetyön työkalupakki*. Saatavilla 21.8.2021 <https://showcase.laurea.fi/opiskelijablogit/perhetyon-tyokalupakki/2021/toiminnalliset-menetelmat-perhetyossa/>
- Lindsay, G. & Totsika, V. (2017). The effectiveness of universal parenting programmes: the CANparental Trial. Saatavilla 27.9.2021 <https://bmcp psychology.biomedcentral.com/track/pdf/10.1186/s40359-017-0204-1.pdf>
- MacBeth, A., Law, J., McGowan, I., Norrie, J., Thompson, L. & Wilson, P. (2015). Mellow Parenting: systematic review and meta-analysis of an intervention to promote sensitive parenting. Saatavilla 24.9.2021 <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/dmcn.12864>
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lasten ja Nuorten Kuntoutussäätiö (i.a.). *Menetelmät*. https://www.lastenkuntoutus.net/perheille/menetelmat/toiminnalliset_menetelmat
- Mellow Parenting. (i.a.). About. Saatavilla 24.9.2021 <https://www.mellowparenting.org/about/>
- Metsävainio, M. (2013). *Sosiaalinen toimintakyky: käsiteanalyttinen tutkimus* [Pro gradu-tutkimus. Itä-Suomen yliopisto]. Saatavilla 21.8.2021

https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/11745/urn_nbn_fi_uef-20130084.pdf

Mieli ry. *Vuorovaikutustaitoja voi oppia*. Saatavilla 22.4.2020

<https://mieli.fi/fi/mielenterveys/ihmissuhteet/vuorovaikutustaitoja-voi-oppia>

Moreland, A. & MacRae-Clark, A. (2018). Parenting outcomes of parenting interventions in integrated substance-use treatment programs: A systematic review. Saatavilla 23.9.2021 [https://www.journalofsubstanceabusetreatment.com/article/S0740-5472\(17\)30394-X/fulltext](https://www.journalofsubstanceabusetreatment.com/article/S0740-5472(17)30394-X/fulltext)

Mustajoki, A. (2020). *Väärinymmärryksiä. Miten voisimme puhua ja kuunnella paremmin?* Helsinki: Gaudeamus.

Notko, M. & Sevon, E. (2018). Konfliktit lasten perhesuhteissa. Teoksessa Eerola, P. & Pirskanen, H. (toim.) *Perhe ja tunteet*. (s.67–88). Helsinki: Gaudeamus

Oijennus, K. & Valo, R. (2018). *”Eläinavusteisilla menetelmillä on niinku isompi potentiaali käsillä kuin mitä me ehkä välttämättä edes ymmärretäänkään” Eläinavusteisuuden merkitykset tunne- ja vuorovaikutustaitojen harjoittelussa asiakkaan, ammattilaisen ja sosiaalialan näkökulmasta* [Opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu]. Saatavilla 23.4.2020 https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/153185/Oijennus_Katri_Valo_Riikka.pdf?sequence=1

Ojasalo, K., Moilanen, T. & Ritalahti, J. (2009). *Kehittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan*. Helsinki: WSOY

Osman, F. (2017). *Ladnaan – Evaluation of a Culturally Tailored Parenting Support Program to Somali-born Parents*. Saatavilla 23.9.2021 https://openarchive.ki.se/xmlui/bitstream/handle/10616/46135/Thesis_Fatumo_Osman.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Papunet. (i.a.). *Kuvatyökalu*. Saatavilla 23.9.2021 <https://papunet.net/materiaalia/kuvaty%C3%B6kalu>

Parkkinen, H. (2020). *Eläinavusteisen sosiaalityön mahdollisuudet ja menetelmiin tarvittava tietotaito* [Opinnäytetyö. Karelia-ammattikorkeakoulu]. Saatavilla 23.4.2020

- [https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/268193/Parkkinen Heidi 2020 01 23.pdf?sequence=4&isAllowed=y](https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/268193/Parkkinen_Heidi_2020_01_23.pdf?sequence=4&isAllowed=y)
- Pelkonen, M. (2019). Vanhemmuuden ja parisuhteen tuki perhekeskuksen ydintehtävänä. Teoksessa Hakulinen, T., Laajasalo, T. & Mäkelä, J. (toim.) *Vanhemmuuden ja parisuhteen tuen vahvistaminen. Teoriasta käytäntöön* (s.106–113). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Saatavilla 9.4.2020 [http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138389/URN ISBN 978-952-343-357-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y](http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138389/URN_ISBN_978-952-343-357-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Rantala, K. (2013). Narratiivisuus varhaisiän musiikkikasvatuksessa. Artikkeliteoksessa Ropo, E. & Huttunen, M. (toim.) *Puheenvuoroja narratiivisuudesta opetuksessa ja oppimisessa*. (s.155–170) Tampere: Tampere University Press. Saatavilla 17.06.2021: [https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95537/narratiivisuus varhaisian musiikkikasvatuksessa 2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/95537/narratiivisuus_varhaisian_musiikkikasvatuksessa_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
- Raouna, A., Malcolm, R., Ibrahim, R. & MacBeth, A. (2021). Promoting sensitive parenting in `at-risk` mothers and fathers: A UK outcome study of Mellow Babies, group-based early intervention program for parents and their babies. Saatavilla 23.9.2021 <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0245226>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *Narratiiviset tarkastelutavat*. KvaliMOTV. Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla 17.06.2021: https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_6_4.html
- Sihvonen, E. (2020). From family policy to parentig support. Parenting-related anxiety in finnish family support projects. Väitöskirja. Helsingin yliopisto. Saatavilla 13.8.2021: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/311925/FROMFAMI.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Sinkkonen, J. (2013). Lapsen yksilökehitys ja suhde eläimiin. Teoksessa Ikaheimo, K. (toim.) *Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa* (s.37–43). Helsinki: Solution Models House

- Soini, K. & Vehmasto, E. (2014). Kohti suomalaista Green Care-toimintatapaa. Teoksessa Vehmasto, E. *Green Care-toimintatavan suuntaviivat Suomessa* (s.8-28). Jokioinen: MTT Saatavilla 21.8.2021 <https://juri.luke.fi/bitstream/handle/10024/482161/mttkasvu20.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Socca. Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus. Uutiset. (2015). *Luovat menetelmät sosiaalityössä - narratiivisuutta, tanssia, kuvaa ja draamaa*. Saatavilla 17.06.2021: http://www.socca.fi/uutiset/uutisarasto/2015/luovat_menetelmat_sosiaalityossa_-_narratiivisuutta_tanssia_kuvaa_ja_draamaa.6726.news
- Sosiaali- ja terveysministeriö. *Perhekeskukset*. Saatavilla 26.04.2020: <https://stm.fi/lape/perhekeskukset>
- Talvio, M. & Klemola, U. (2017). *Toimiva vuorovaikutus*. Jyväskylä: PS-kustannus
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-a). *Perhetyö*. Saatavilla 26.04.2020: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/sosiaalipalvelut/perhetyo>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-e). *Perhekeskus*. Saatavilla 26.04.2020: <https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/perhekeskus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-f). *Perhekeskustoimintamalli*. Saatavilla 26.04.2020: <https://thl.fi/documents/605877/4519190/Perhekeskus+keskeiset+tulokset.pdf/851aeb4a-87c9-da56-e9eb-314674b9b6f0?t=1576075015822>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-g). *Mitä toimintakyky on?* Saatavilla 3.5.2021 <https://thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakyky-on>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-c). *Perhetyön ja muun sosiaalihuollon porasteisuus lapsi- ja perhepalveluissa*. Saatavilla 27.04.2020: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139080/URN_ISBN_978-952-302-797-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (i.a.-b). *Pienten lasten ja heidän perheidensä hyvinvointi 2018*. Saatavilla 9.4.2020

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138082/Pienten%20lasten%20ja%20heid%c3%a4n%20perheidens%c3%a4%20hyvinvointi%202018final.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. (i.a.-d). *Perhekeskukset Suomessa 2019. Kehittämisen tilanne ja työn jatkuminen*. Saatavilla 27.04.2020:

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139242/URN_ISBN_978-952-343-461-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tiikkainen, P. & Pynnönen, K. (14.2.2018). *Sosiaalisen toimintakyvyn arviointi ja mittaaminen väestötutkimuksessa*. Saatavilla 3.5.2021

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/132198/18_Sosiaalisen%20toimintakyvyn%20arviointi%20ja%20mittaaminen%20vaestotutkimuksessa.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Tuhkasaari, P. (2019). Perheen suhteiden näyttämölistyminen auttajien suhteissa – riittääkö systeemisyys, kun on kyse lapsen kasvusta ja kehityksestä? *Perheterapia-lehti* 4/2019. Saatavilla 9.4.2020

https://mieli.fi/sites/default/files/inline/Julkaisut/perheterapia-lehti/pete_lehden_netiversio.pdf

Turun Yliopisto. (13.8.2019). Katkeilemattomat vuorovaikutustilanteet tukevat lapsen itsesäätelyn kehitystä. Saatavilla 21.8.2021

<https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/mediatiedote/katkeilemattomat-vuorovaikutustilanteet-tukevat-lapsen-itsesaatelyn-kehitysta>

Vilka, H. (2015). *Tutki ja kehitä*. Jyväskylä: PS-kustannus

Vuokkola, P. (2015). *Perheen vuorovaikutuksen tukeminen toiminnallisilla menetelmillä lapsiperhekuntoutuksessa* [Opinnäytetyö. Diakonia-Ammattikorkeakoulu]. Saatavilla 23.4.2020

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/89553/Paivi_Vuokkola.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Väestöliitto. (18.10.2018). Ihmissuhteet perustuvat vuorovaikutukseen. Saatavilla 22.4.2020 <https://www.hyvakysymys.fi/artikkeli/ihmissuhteet-perustuvat-vuorovaikutukseen/>

LIITE 1. Haastattelun taustatiedot ja kysymykset perhetyölle

Tarkoituksena olisi pitää yksi toimintapäivä/hetki, josta saadun palautteen perusteella luodaan työpajamalli. Olemme ajatelleet, että malli voisi olla vuosikello, jossa joka kuukaudelle omat teemat/harjoitteet.

Valitsimme vuorovaikutussuhteiden kehittämisen siksi, että hyvät ja toimivat vuorovaikutussuhteet vaikuttavat suoraan perheen yleiseen ilmapiiriin, hyvinvointiin ja mielenterveyteen ja ongelmanratkaisukykyyn/kriisien käsittelyyn eli ovat siten tärkeä vahvistava tekijä. Vuorovaikutussuhteita ajattelimme käsitellä seuraavien aihealueiden kautta. Näitä kaikkia ei tietenkään ehdi yhden toimintahetken aikana käsitellä, vaan ne tulisivat sitten siihen vuosikelloon mukaan.

Käsiteltävät aiheet:

- Aktiivinen kuuntelu/läsnäolo
- Omista ajatuksista ja tunteista puhuminen, sanoittaminen
- Dialogisuus
- Läheisyys
- Yhteenkuuluvuus
- Kiintymyssuhde

Seuraavaksi sitten niitä kysymyksiä, joiden avulla yritämme haarukoida tästä kokonaisuudesta mahdollisimman hyvää ja toimivaa.

Kysymykset:

1. Miltä suunnitelma kuulostaa?
2. Minkälaisia haasteita asiakasperheissä on?
3. Minkälaista tukea perheet eniten tarvitsevat perhedynamiikan puolella?
4. Mitä aihetta te itse toivoisitte toimintapäivässä/hetkessä käsiteltävän?
5. Käytetäänkö kaikissa toiminnoissa tms. luonto- ja eläinavusteisuutta vai halutaanko jotakin muuta?
6. Minkälainen toteutusaikataulu teille sopii?
7. Mitä muita toiveita ja odotuksia teillä on tähän liittyen?

LIITE 2. Toimintahetken palaute/kyselylomake

PALAUTE/KYSELYLOMAKE

Lapsen ikä/iät:

Palaute harjoitteesta. Kerro omin sanoin, miltä harjoituksen tekeminen tuntui.

Vuorovaikutus:

Koen, että vuorovaikutus sujuu (rastita)

TILANNE	ERITTÄIN HYVIN	OK	HUONOSTI
Aamulla hoi- toon lähtö			
Ruokailu			
Pukeminen			
Vanhempien välillä			
Vanhempien ja lasten vä- lillä			
Lasten välillä			
Leikit/pelit			
Ulkoilu			

Tulevat toimintakerrat

Minua kiinnostavat aiheet (rastita tai kirjoita oma toive)

Turvallisuus	
Läsnäolo	
Tunteet	
Kiintymyssuhde	
Läheisyys	
Yhdessä tekeminen	
Vuorovaikutus	
Parisuhdetaidot	
Ajankäyttö	

Jaksaminen	
Päivärytmi	

LIITE 3. Satulinnun vuosi

SATULINNUN VUOSI

TYÖPAJATOIMINTAMALLI PERHETYÖHÖN

Maria Kaatrasalo
Tea Koskinen

TERVETULOA SEURAAMAAN SATULINNUN TARINAA

Tämä on perhetyölle kehitetty työpajatoimintamalli, joka soveltuu käytettäväksi erityisesti avoimessa kerhotoiminnassa. Mallin tarinoita ja harjoituksia voi kuitenkin vapaasti hyödyntää myös muussa perhetyössä asiakkaiden kanssa.

Mallin tarkoituksena on tarinallisuuden keinoin ja toiminnallisten menetelmien avulla edistää lapsen ja vanhempien välistä vuorovaikutusta, vahvistaa perheenjäsenten välistä läheisyyttä sekä herättää keskustelua vanhempien, läheisten ja perhetyöntekijöiden kesken. Malli rakentuu pienen Satulinnun tarinan ympärille, jolloin myös luonto- ja eläinavusteiset menetelmät nivoutuvat toteutustapaan.

Jokainen toimintakerta sisältää pienen palan Satulinnun tarinaa, toiminnallisen harjoituksen tai harjoituksia sekä kysymyksiä keskustelun pohjaksi.

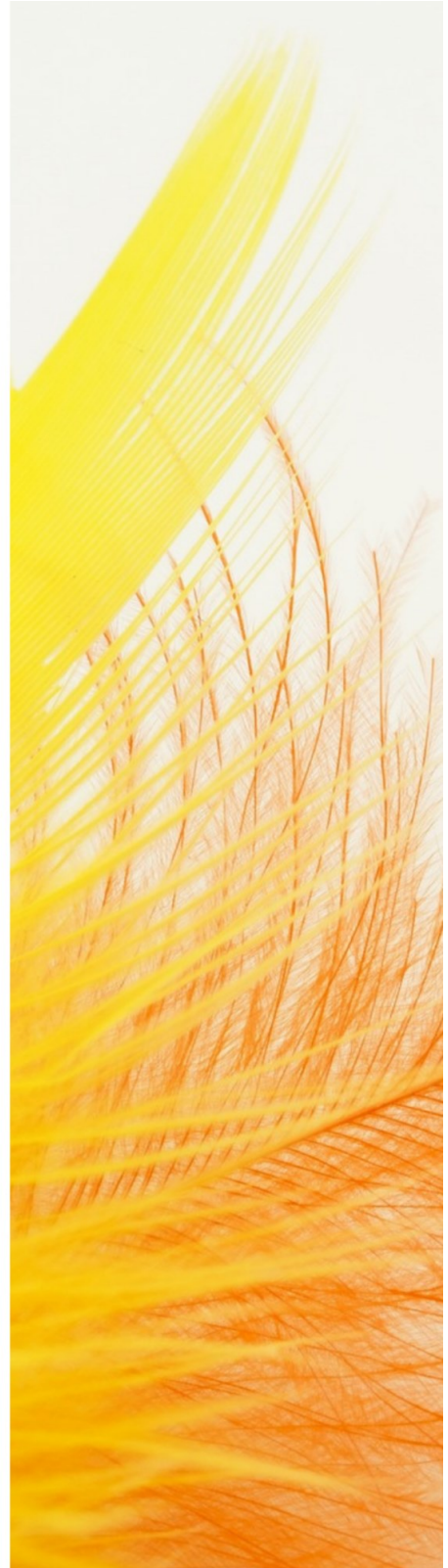
Tervetuloa mukaan seuraamaan Satulinnun vuotta!

MARIA KAATRASALO
TEA KOSKINEN

SISÄLTÖ

- 3 Satulinnun tarina alkaa
- 5 Satulintu äänten lumoissa
- 7 Satulintu oppii uutta
- 9 Satulintu saa ystävän
- 11 Satulintu tapaa isänsä
- 13 Satulintu kohtaa metsän eläimiä
- 15 Satulintu ja pikkusisko
- 17 Satulintu lähtee päiväkotiin
- 19 Satulintu ja makoisat omenat
- 21 Satulintu ja jäljet hangessa
- 23 Satulintu lomamatkalla
- 25 Satulintu retkellä

- 27 Lähteet
- 29 Liitteet
  - Luontotehtäviä
  - Kuvalliset ohjeet työpajaan
  - Palautekysely

SATULINNUN TARINA ALKAA

Olipa kerran kauan kauan sitten suurella kallionkielekkeellä pikkuruisen pensaan juurella linnunpesä. Pesä oli tehty taidolla kukkien varsista, sammaleesta ja rosoisista risuista.

Tuolla linnunpesässä oli yksi piskuinen mintunvihreä linnunmuna. Pesää vartioi sinivihreä lintu, joka herkeämättä istui pesässä ja odotti. Ja sitten, aivan niin kuin pitikin, alkoi tapahtua. Ratinää, ritinää, rapsahduksia. Muna alkoi kuoriutua. Ja voi ihmettä! Sinivihreä lintu lennähti hämmästyksestä ilmaan, kun näki, että piskuisesta munasta kuoriutui mitä ihmeellisin olento.

Tuo pikkuinen linnunpoikanen oli kirkaankeltainen ja kun se koetti tulla ulos kuorenpuolikkaasta, sen siivissä häivähti kulta ja pyrstössä välkkyi sateenkaaren värit. Sinivihreä lintuemo käänteli päätään ja tutkiskeli poikastaan. Tuo kaunis pieni olento sai lintuemon lumoutumaan ja se vain katsoi ja katsoi. Sitten kirkaankeltainen linnunpoika katsoi emoaan ja päästi ilmoille iloisen, ihmeellisen liverryksen. Satulintu oli syntynyt!

HARJOITE LINNUNPESÄ

Vanhempi ottaa lapsen syliin ja asettaa kädet lapsen ympärille. Sanoitetaan harjoite linnunpesästä / satulinnusta. Vanhempi kysyy lapselta, että millainen linnunpesä on, minkä näköinen, mitä materiaaleja? Sitten vanhempi kysyy, millainen linnunmuna sinä olet? Voi tehdä apukysymyksiä kuten pieni/suuri, väri, kuvioita jne. Lopuksi vanhempi toistaa, miten lapsi kuvaili linnunpesää ja linnunmunaa; "Ai sinä olet..." Sen jälkeen muna kuoriutuu, millainen satulintu sieltä syntyy? Apukysymyksiä voi jälleen esittää. Vanhempi osoittaa kiinnostusta, ja lopuksi toistaa sen mitä lapsi kertoi ja kehuu, kuinka upea satulintu hän on. Lapsen palaute vanhemmalle lopuksi ja toisin päin.

Vauvan kanssa harjoitteen voi toteuttaa niin, että vanhempi sanoittaa tarinaa itse vauvalle. Katsekontakti, ilmeet ja kosketukset voimistavat vuorovaikutusta vauvan kanssa.

4

KOONTI

Lapsi tarvitsee sitä, että vanhempi on aidosti kiinnostunut hänestä ja hänen tekemisistään. Vanhemman läsnäolo on lapselle tärkeää. Lapsi tarvitsee kokemuksen kuulluksi ja nähdyksi tulemisesta. Vanhemman on hyvä osoittaa lapselle iloa siitä, että tämä on olemassa. Jo 5 min aito läsnäolo vaikuttaa lapsen kehitykseen suotuisasti. Keskustellaan, miten tämä voisi näkyä arjessa. (miten hoidossa/koulussa meni, mitä teit, kenen kanssa olit, mitä söit jne)

KYSYMYKSET

**MILTÄ TUNTUI TEHDÄ HARJOITUSTA?
LAPSELLE: MILTÄ TUNTUI KERTOAA? MILTÄ TUNTUI, KUN SINUA KUUNNELTIIN?
MIKÄ AUTTAA LÄSNÄOLOON? MITEN VOIT VAIKUTAA SIIHEN?**

SATULINTU ÄÄNTEN LUMOISSA

Kun Satulintu otti ensimmäiset horjuvat askeleensa linnunpesän ulkopuolella, se oli yhtä ihmeissään uudesta maailmasta kuin sen emo oli poikasestaan. Pikkuinen Satulintu kierteli pesän ympäristöä varovasti ja pysähteli aika ajoin tutkimaan, mitä kaikkea sen ympärillä oikein oli.

Satulintu huomasi kauniin punertavan kukan pensaan lomassa ja työnsi nokkansa kukan terälehtiin. Ne kutittivat sitä niin, että pikkuiselta Satulinnulta pääsi aivastus! Sitten pieni suloinen Satulintu maisteli tummansinistä mustikkaa, joita notkui läheisen kannon kupeessa ja sen pikkuinen nokka värjäytyi aivan mustikansiniseksi.

Yhtäkkiä Satulintu kuuli erikoista siritystä ja se jäi kuulostelemaan, että mistä ääni oikein kuului. Pian sinivihreä lintuemo lennähti pikkuisen Satulinnun viereen ja kuunteli yhdessä poikasensa kanssa. Pieni Satulintu kysyi emoltaan: "mikä tuo ihmeellinen ääni on?" ja äiti kertoi: "Se on heinäsirikka, poikasen. Se soittelee pikkuista viuluaan, josta kuuluu tuo ihmeellinen siritys".

Niin kirkkaankeltainen Satulintu ja sen sinivihreä emo ihmetellen kuuntelivat heinäsirikan soitantaa ja montaa muutakin luonnon ääntä. Satulintu oppi kuulemaan tuulen huminan, pikkuhiiren piipityksen ja suuren pöllön huhuilun. Se tiesi, miltä kuulostaa, kun metsäjänis hyppää risun päälle tai kun oravanpoika nakertaa käpyä kuusen oksalla. Maailma oli ihmeellisiä asioita täynnä ja Satulinnun matka maailmaan oli vasta alkanut.

HARJOITE

ÄÄNET YMPÄRILLÄNI

Tämän harjoitteen voi toteuttaa joko sisällä tai ulkona. Harjoitteessa hyödynnetään luontoavusteisuutta mahdollisuuksien mukaan. Jos toteutat harjoitteen sisätiloissa, etsi harjoitetta varten erilaisia äänitteitä esimerkiksi Youtubesta. Sopivia kuunneltavia ääniä ovat esimerkiksi liikenteen äänet, puheensorina ja metsän äänet. Ääniä voi myös tehdä itse esimerkiksi lattiaan naputtamalla, avaimia kilisyttämällä, helistimellä jne. Huomioi ennen toteutuskertaa, että olet etsinyt harjoitteeseen sopivat äänet ja tarvikkeet valmiiksi.

Rauhoitutaan kuuntelemaan ääniä. Esitä osallistujille kysymyksiä rauhalliseen tahtiin. Mitä ääniä kuulet? Mikä ääni kuuluu luonnosta, mikä liikenteestä? Mikä ääni on ihmisen aiheuttamaa? Mistä ääni kuuluu, läheltä vai kaukaa? Mistä äänestä pidät, mistä et? Mitä ääniä toivoisit kuulevasi?

Halutessasi voit kysyä osallistujilta lisäkysymyksiä tai mitä muuta heille tulee äänistä mieleen. Jos paikalla on vauvoja, vanhempi voi tarkkailla vauvan reaktioita erilaisiin ääniin.

6

KOONTI

Kotiinkin mahtuu erilaisia ääniä. Elämään kuuluvat niin ilo kuin surukin ja kaikki siltä väliltä. Kodin ilmapiiriin vaikuttaa tapa olla vuorovaikutuksessa. Perheen sisäinen vuorovaikutus voi olla kannustavaa ja hyväksyvää tai se voi olla hyvin negatiivista. Positiivisessa ilmapiirissä lapsesta kasvaa elämään luottavaisesti suhtautuva. Negatiivinen ilmapiiri voi näkyä apaattisuutena tai näkyä vasta myöhemmin esimerkiksi itsetunto-ongelmina. Jatkuva riitely kuormittaa kaikkia. Turvallinen tunneilmapiiri on panostamisen arvoinen asia. Ilmapiiri voi olla myös levollinen tai rauhaton.

KYSYMYKSET

MILLAINEN ILMAPIIRI KODISSASI ON? MITEN PUHUTTE TOISILLENNE VANHEMPINA, ENTÄ MITEN PUHUTTE LAPSILLE? MITEN LAPSET PUHUVAT VANHEMMILLE, ENTÄ SISARUKSILLE? MITKÄ ASIAT VAIKUTTAVAT VUOROVAIKUTUKSEEN? MITÄ VOIT ITSE TEHDÄ VUOROVAIKUTUKSEN VAHVISTAMISEKSI?

SATULINTU OPPII UUTTA

Pian Satulinnun oli aika kokeilla siipiään. Sen kullanhoitoiset siivet väreilivät kevyessä tuulessa ja pyrstön värit hehkuivat auringonvalossa. Satulintu oli kiivennyt emonsa vierelle pienen kannon nokkaan ja siinä se ihmetteli, miten ihmeessä uskaltaisi levittää siipensä.

Pikkuinen Satulinnun poikanen tunsu olonsa hyvin, hyvin jännittyneeksi ja sen pieni sydän pamppaili uuden asian äärellä. Se hakeutui aivan emonsa viereen ja painoi päänsä lintuemon siiven suojaan. Lintuemo huomasi poikasen jännityksen ja katsoi hellästi pienokaistaan. "Kuulehan poikaseni, olet rohkea pikkulintu ja nyt on tullut sinun aikasi lentää. Levitä vain rohkeasti siipesi, emme ole vielä korkealla, joten ei ole hätää."

Satulinnun poikanen kuunteli äitinsä rauhoittavaa ääntä ja katsoi kannonnokasta alas. Se näki alempana, miten muurahaisperhe oli keskeyttänyt aherruksensa ja jäänyt katsomaan lentoharjoitusta. Se halusi niin kovasti näyttää niille, että se uskaltaa yrittää ja niinpä pikkuinen Satulintu siirtyi kannon reunalle, levitti siipensä ja kappas, lensi pienen matkan alas mustikanvarpujen ja muurahaisperheen viereen.

HARJOITE

SATUHIERONTA

Aamuauringon säteet (käsillä sivellään lapsen selkää pyörivin liikkein)

lämmittävät pientä oravanpesää, joka keikkuu kuusen latvassa. (otetaan kevyt ote lapsen hartioista ja heijataan hellästi)

Pian pesästä kuuluu rapinaa, (sormilla naputellaan lapsen selkää)

kun äitiorava murentelee käpyjä aamupuurolle. Pikkuorava heräilee unisena ja venyttelee (sivellään lapsen selkää alhaalta ylös)

ensin vasemmalle ja sitten oikealle. (silitetään ensin vasenta kättä ylhäältä alas ja sitten oikeaa kättä ylhäältä alas)

Aamuaurinko kutittelee sen nenänpäätä, (kutitetaan kevyesti pään päältä)

ja siltä pääsee pikkuinen aivastus. (taputetaan kevyesti hartioita)
Pikkuorava rientää aamupuurolle. (kipitetään sormilla selkää pitkin alhaalta ylös)

Pesään kuuluu lintujen ääniä, ja pian oksa, jolla pesä on, heilahtaa, (heijataan kevyesti)

kun lintuperhe istahtaa samalle oksalle. (painellaan kevyesti käsillä selkään sinne tänne)

Oravanpoika jää katselemaan lintuja ja äiti orava tulee poikasensa viereen, (silitetään kevyesti hartioista)

taputtaa sitä olkapäälle, (taputetaan kevyesti olkapäitä)

antaa lujan halauksen ja suukon päälle. (halataan lasta ja annetaan suukko pään päälle)

Tästä tulee ihana päivä!

8

KOONTI

Lapsi tarvitsee turvallisen ympäristön. Se tarkoittaa läsnäolevia aikuisia, turvallisia tiloja ja hyväksyvää ilmapiiriä. Turvallisuus on aina vanhemman vastuulla. Kun turvallisen ympäristön elementit toteutuvat, lapsi uskaltaa kokeilla uusia asioita. Lapsella on rajalliset keinot luoda turvallisuuden kokemusta itselleen. Varhaiset turvallisuuden kokemukset saadaankin annettuna, eikä itse hankittuna. Epäonnistuminenkaan ei haittaa, kun lasta kannustetaan yrittämään uudestaan. Turvallisessa ympäristössä myös tunteiden näyttämiselle on tilaa.

KYSYMYKSET

MITEN EDISTÄT TURVALLISUUTTA KOTIOLOISSA? MITEN VOIT TUKEA LAPSEN TURVALLISUUDEN TUNNETTA MYÖS KODIN ULKOPUOLELLA? MITEN TUNTEET NÄKYVÄT KODISSASI?

SATULINTU SAA YSTÄVÄN

Eräänä päivänä, kun Satulintu oli tutkimassa kotipesänsä ympäristöä, se melkein törmäsi pörröiseen Pöllönpokaseen. Nuo kaksi poikasta katsoivat toisiaan ihmeissään, mutta löysivät pian hauskaa tekemistä.

Ne vertailivat ensiksi toistensa nokkia, Satulinnulla se oli kirkkaan oranssi ja Pöllönpokasella vaaleankeltainen. Sitten ne ihmettelivät jalkojaan, sillä Pöllönpokasella oli paljon suuremmat varpaat kuin Satulinnulla. Suurinta hämmästyttä aiheutti kuitenkin poikasten värityksen eroavaisuudet. Siinä missä Satulintu hehkui kaikissa sateenkaaren väreissä, Pöllönpokanen olikin väritykseltään harmahtava. Oli siinä ihmettelemistä!

Pian lintuäidit saapuivat poikastensa luo hämmästelemään, mihin nämä oikein olivat jääneet. He ilahtuivat kovasti, kun huomasivat poikasten ystävästyneen ja löytäneen toisistaan seuraa. Lintuäidit katsoivat mielissään poikasiaan ja niiden puuhia ja hymyilivät.

HARJOITE

KESKINÄISTEN KEHUJEN KERHO

Muodostetaan piiri (jos osallistujia paljon, voi tehdä kaksi tai useamman piirin).

Piirin keskelle menee kukin kerrallaan ja muut piirissä olijat kehuvat häntä / sanovat jotain positiivista vuorotellen yksi asia kerrallaan. Vauvan kanssa vanhempi menee yhdessä piiriin.

Piirin keskellä olija ei sano muuta kuin "KIITOS" jokaisesta kehusta. Ei vähätellä itseään eikä ole tarve nolostua / vaivaantua. Hyväksyvä ja myönteinen katsekontakti on tärkeä.

Kun kaikki ovat vuorollaan olleet kehuttavana, voidaan keskustella, miltä tuntui kehua / sanoa jotain positiivista ja miltä tuntui ottaa kehuja vastaan.

10

KOONTI

Ei ole yhdentekevää, miten vanhempi katsoo lasta. Puhutaan, että pieni vauva kutsutaan eloon katseella. Vauva alkaa olla vuorovaikutuksessa, kun häntä katsotaan ihailien ja hänelle lepperrellään. Vauva houkutellessaan olemaan yhteydessä vanhemman kanssa. Vanhemman katse on merkityksellinen myös isommalle lapselle. Katsekontakti kertoo lapselle, että aikuinen on läsnä ja kuuntelee häntä. Jokaisella on oikeus tulla nähdyksi ja saada kokemus osallisuudesta. Myös katseen sävyllä on väliä. Helposti katsomme lasta väsyneenä ärtyneesti ja turhautuneesti. On hyvä pyrkiä katsomaan lasta hellästi ja hyväksyen, vaikkei oma tunnetila olisikaan positiivinen.

KYSYMYKSET

**ONKO VÄLIÄ SILLÄ HELPPouden KANNALTA, ONKO KEHUTTAVA TUTTU VAI TUNTEMATON?
ONKO KEHUMINEN YLIPÄÄTÄÄN VAIKEAA? KAIPAATKO ITSE KEHUJA ARJESSA?**

**Pohdittavaksi: Älylaitteella oleminen samalla kun imettää - Mitä ajatuksia herää?
(varhainen vuorovaikutus)**

SATULINTU TAPAA ISÄNSÄ

Oli hieman hämyinen aamu ja sateen ropina herätti pienen Satulinnun. Se venytteli kullankeltaisia siipiään ja ravisutti pyrstöään ja liversi lintuemolle huomeneen. Lintuemolla oli poikaselleen jännittäviä uutisia. Tänään olisi suuri päivä! Satulinnun isä oli tulossa pitkältä lentomatkaltaan takaisin kotiin ja Satulintu saisi nähdä isänsä ensimmäistä kertaa.

Pikkuista Satulintua alkoi hieman jännittää. Lintuemo oli kyllä kertonut poikaselleen rohkeasta, punaisen eri sävyissä hohtavasta Isälinnusta ja tämän suurista seikkailuista maailmaan ääriin. Satulintu alkoi heti pikkuruisessa päässään suunnitella, mitä kaikkea haluaisi tehdä yhdessä koko pienen lintuperheen kanssa. Päivän aikana täytyisi ehdottomasti ottaa isän kanssa lentokilpailu ja koko perhe voisi kisaila kannon alta löytyvien matojen kiinnisaamisessa.

Niin pieni Satulintu istahti pesän reunalle ja suuntasi katseensa kallionkielekkeen yli kohti kaukana siintävää horisonttia, johon piirtyi sinihuippuisten vuorten jono. Ja kuinka ollakaan, ei mennyt kauaakaan, kun horisontista alkoi erottua jokin hohtavan punainen hahmo, joka tuli lähemmäs ja lähemmäs. Satulinnun isä tuli kotiin! Se kaappasi Satulinnun siipiensä väliin, pyöräytti poikasensa ympäri ja totesi: "Onpa siinä hieno linnunalku, mitähän me tänään keksitään?"

HARJOITE

YHTEINEN TAIDETEOS

Yhdessä tekemisen harjoitus : Perheenjäsenet tekevät yhdessä samaa piirustusta. Kaikki saavat osallistua ja piirtää koko alueelle ja jatkaa edellisen piirtämää. Aiheen saa keksiä itse. Ideana on luoda yhdessä.

Vauvan kanssa voi tehdä taidetta esimerkiksi syötävillä sormiväreillä (kasvis- ja marjaseeet, elintarvikeväreillä värjätty kookoskerma / jogurtti / creme fraiche)

12

KOONTI

Perheitä on erilaisia. Toisissa perheissä molemmat vanhemmat ovat paljon kotona, toisissa taas on vain yksi vanhempi. Oli perhe millaisessa tilanteessa tahansa, yhdessä tekemiselle on hyvä varata aikaa. Myös vanhempien jaksamiseen tulee kiinnittää huomiota. Hyvinvoiva vanhempi on koko perheen etu. Myös vanhempien parisuhteeseen tulee panostaa. Tuttu sanonta kuuluu, että vanhempien parisuhde on lapsen koti.

KYSYMYKSET

**MITÄ TEETTE YHDESSÄ? ONKO TEILLÄ OMIA HARRASTUKSIA?
MITEN PIDÄT HUOLTA OMASTA JAKSAMISESTASI? ONKO JOTAIN MITÄ VOISIT MUUTTAA?
MITEN HOIDATTE PARISUHDETTANNE?**

SATULINTU KOHTAA METSÄN ELÄIMIÄ

Aurinko oli jo noussut korkealle ja sen säteet ujuttautuivat kauniisti suurten kuusien oksien lomasta metsän siimekseen. Satulintu oli ystävänsä Pöllönpoikasen kanssa leikkimässä piilosta ja oli Satulinnun vuoro etsiä Pöllönpoikasen. Satulintu lennähti pieniä pyrähdyksiä ensin suuren kiven luo, sitten vadelpapensaaseen taakse, ja sieltä kaatuneen puun juurakolle. Hui kauhistus! Juurakon takaa ei suinkaan löytynyt Pöllönpoikasen, vaan paljon suurempi ruskea ja karvainen otus, jolla oli valtavat käpälät pitkin kysineen ja suupielestä vilahti rivi äärimmäisen teräviä hampaita.

13

Molemmat taisivat säikähtää toisiaan yhtä paljon, silmät pyöreinä ja suut ammoltaan he hypähtivät hieman taaksepäin. Satulintu pelästyi niin kovin, että häneltä pääsi itku. Silloin Pöllönpoikasenkin lensi paikalle ja lähellä ollut Pupuäiti riensi myös hätiin. "Älä pelkää! En minä tee mitään pahaa," tuo karvainen otus sanoi rauhallisella äänellä. Pupuäiti tervehti Nallemuoria sekä Satulintua ja Pöllönpoikasta, ja kysyi mikä oli hätänä. Nallemuori kertoi, että hän ja Satulintu olivat säikähtäneet toisiaan, ja siksi Satulintu itki. Pupuäiti halasi ja lohdutti Satulintua. Siinä Satulinnulla oli turvallinen olo.

Satulintu kääntyi katsomaan Nallemuoria, joka hymyili takaisin. Hänen hymyillessään näkyivät taas ne terävät hampaat, mutta enää Satulintu ei pelännyt, koska Nallemuori vaikutti lempeältä. Pupuäidinkin korvat olivat rennosti hieman pään sivuilla. Pöllönpoikasta nauratti niin kovin, että se kellahti selälleen maahan. Mauno Myyrä heräsi tähän tömähdykseen ja nousi kolostaan maanpinnalle. "Mitä hauskaa täällä oikein tapahtuu?" hän kysyi, ja näytti uneliaalta.

HARJOITE

ILMEET / TUNTEET

Eläintunnekortit - tunnistakaa eri tunteet. Jakakaa kortit osallistujien määrän ja iän mukaan, noin viisi korttia per perhe. Vanhempi esittelee tunnekortin lapselle ja kysyy mikä tunne siinä näkyy. Millainen ilme itsellään on samaisessa tunteessa? Milloin se tunne on ollut viimeksi ja miksi? Lapsen jälkeen myös vanhempi näyttää oman ilmeensä ja vastaa edellisiin kysymyksiin. Kortteja voidaan vaihdella osallistujien kesken, mikäli harjoitetta haluaa jatkaa ja jokin tunne erityisesti kiinnostaa.

Soveltaminen vauvojen kanssa: tee erilaisia ilmeitä vauvalle ja tarkkaile hänen reaktioitaan. Matki vauvan ilmeitä. Keskustelua vanhempien kesken.

VINKKI! Kaverikoirien vierailu - tarkkaile koiria ja pohtikaa niiden eleitä ja tunteita. Keski-Suomen Kennelpiiri, Kaveri- ja lukukoirajaosto: Nina Koistinen. nizwe@hotmail.com. 041-5072595

VINKKI! Tehkää retki eläinpihaan tai maatilalle, ja tarkkaile eri eläimiä. Kuinka ne ovat vuorovaikutuksessa keskenään ja viestivät toisilleen? Miten ne osoittavat mielihyvää, iloa, hellyyttä, kiintymystä? Entä mielipahaa, ärtymystä, surua, kipua?

14

KOONTI

Tunnetaitoja tarvitaan kykyyn havaita, ilmaista ja säädellä omia tunteitaan. Tunnetaidot luovat hyvän perustan itsetuntemukselle ja mielenterveydelle. Omien tunteiden tunnistaminen ja ymmärtäminen auttavat myös hahmottamaan toisten tunteita, mikä on tärkeä osa vuorovaikutustilanteissa toimimista. Pohja tunnetaidoille opitaan lapsuudessa, mutta taitoja voi oppia ja vahvistaa läpi koko elämän. Kaikilla tunteilla on oma tehtävänsä viestin tuojana, eikä tunne itsessään vahingoita ketään.

KYSYMYKSET

**ONKO OLEMASSA SALLITTUJA / KIELLETTYJÄ TUNTEITA?
MITÄ OVAT POSITIIVISET / NEGATIIVISET TUNTEET KOTONA?**

SATULINTU JA PIKKUSISKO

Satulinnun perheessä oli tapahtunut ihmeellinen juttu, Satulinnusta oli nimittäin tullut isovehi! Lintuperhe oli kasvanut suloisella vaaleanpunaisella pikkusiskolla, jolla oli hauskanäköiset silmät ja aivan mahdollottoman kimeä lauluääni. Satulintu oli löytänyt itsestään aivan uudenlaisia piirteitä pikkusisko ihmetellessään. Hän halusi suojella tuota pikkuista lintua kaikilta suruilta ja murheilta, mutta toisaalta hän oli kovin ärsyyntynyt siihen, ettei pikkusiskon tarvinnut kuin päästää kimeä inahdus ja lintuemo kiirehti oitis sitä paapomaan. Hieman kateellisena Satulintu katseli sivusta, miten pikkusisko pääsi lintuemon siipien suojaan keinumaan.

Eräänä päivänä sitä alkoi aivan suututtaa ja se kivahti turhautuneena: "Äiti, oletko sinä unohtanut minut kokonaan? Minullakin on paha mieli ja silti sinä menet aina paljon nopeammin pikkusiskon luo!". Lintuemo pysähtyi ja katsoi Satulintua lempeästi: "No mutta, poikasen! Kylläpä sinä sanoit tärkeän asian. Tottakai minä välitän sinusta edelleen. Pikkusisko on vain vielä niin kovin pieni ja tarvitsee siksi minua paljon." Satulintu kuunteli lintuemoa mietteissään ja oli silti hieman vielä murheissaan siitä, että pikkusisko sai niin paljon äidin huomiota. Mutta kun pikkusisko oli nukahtanut päiväunille, lintuemo pysyi Satulinnun luokseen. "Pieni poikani, tulehan nyt äidin kainaloon. Ollaan nyt hetki yhdessä. Kerropas, mitä kaikkea olet tänään jo puuhailut."

Ja niin Satulintu kipusi lintuemon viereen, painoi päänsä lintuemon siipeä vasten ja alkoi kertoa. "Minä olin aamupäivällä pihapuun juurella leikkimässä kävyillä ja siihen tuli hiiriperheen nuorimmainen myös. Meillä oli ensin hirmu mukavat leikit, mutta sitten hiirulainen halusi kaikki kävyt ja minä jäin ilman ja minua vieläkin harmittaa. Ja sitten tulin kotiin pahalla päällä ja täällä kaikki menee niin kuin pikkusisko haluaa. En tykkää!", Satulintu puheli turhautuneella äänellä. "Voi minun pientä linnunpoikaa! Nyt saat olla äidin kanssa ja tehdään jotakin mukavaa yhdessä. Mitäpä haluaisit tehdä?" Satulintu katsoi lintuemoa mieteliäs ilme naamallaan ja pohti ääneen: "minä haluaisin vain olla sinun sylissä ja kuunnella, kun kerrot tarinoita lapsuudesta."

HARJOITE HYVÄN MIELEN VÄRIKYLPI

Vanhempi tekee yhdessä lapsen kanssa.

Vanhempi kysyy lapselta tämän lempiväriä. Lapsi asettuu lattialle vatsalleen ja hänet ohjataan makaamaan rennosti ja mukavasti aivan paikallaan. Jos käytettävissä on välineitä, voidaan käyttää isoa pensseliä, telaa tai palloa, muussa tapauksessa kämmen riittää hyvin. Lapsen kehoa aletaan "maalata" rauhallisesti.

Ensin maalataan pää, sitten hartiat ja selkä, kädet ja lopuksi jalat. Peppu ohitetaan maalaamalla lantion sivusta. Kun koko keho on maalattu, lapselta kysytään, mihin hän haluaa lisää väriä. Lopuksi lasta ohjataan käyttämään mielikuvitustaan ja kääriytymään lempiväriinsä kokonaan.

Kun maalaus on valmis, lapsi saa maalata samalla idealla vanhempansa. Harjoite on helppo toteuttaa myös useammalle lapselle tai vauvalle.

16

KOONTI

Läheisyys ja positiivinen kosketus ovat lapselle tärkeitä. Kosketuksella osoitetaan rakkautta ja välittämistä. Läheisyyden avulla lapsen itsetunto ja kehonkuva vahvistuvat. Turvallinen kosketus antaa lapselle kokemuksen hyväksytyksi tulemisesta. Syli ja kosketus ovat tapoja olla vuorovaikutuksessa ja ne myös edistävät myönteisten aivojen tunnealueiden kehittymistä. Kosketuksen avulla lapsi oppii rauhoittumaan ja ymmärtämään maailmaa.

On myös tärkeää huomioida perheen lapsia mahdollisimman tasapuolisesti. Vaikka perheessä olisi pienempiä sisarusia, jotka tarvitsevat enemmän läheisyyttä ja aikuisen läsnäoloa, isompia lapsia ei tulisi sivuuttaa. Isompien sisarusten huomioiminen erityisesti pikkusisaruksen syntyessä on tärkeää, jotta hänkin saa huomiota.

KYSYMYKSET

MITEN TEILLÄ OSOITETAAN RAKKAUTTA JA LÄHEISYYTTÄ? MITEN LAPSI OSOITAA LÄHEISYYDEN KAIPUUTA? MITEN SIIHEN VASTATAAN? MITEN SISARUKSET REAGOIVAT AIKUISEN TOISELLE ANTAMAAN HUOMIOON? SAAVATKO VANHEMMAT RIITTÄVÄSTI LÄHEISYYTTÄ TOISILTAAN?

SATULINTU LÄHTEE PÄIVÄKOTIIN

Tänään on jännä päivä. Niin jännä, että Satulintu oli nukkunut edeltävän yön hieman huonosti uutta asiaa miettien. Tänään on hänen ensimmäinen päivänsä päiväkodissa. Satulintu mietti, onko hän varmasti muistanut pakata reppuun kaikki tarvittavat välineet, ovatko hänen uudet lenkkarinsa varmasti sopivat, onko hänellä kavereita päiväkodissa, onkohan päiväkodin ohjaaja kiva vai pelottava, mitähän me syömme siellä... Paljon oli mietittävää.

Niinpä kun äiti tuli herättämään, oli Satulintu hieman väsynyt ja hermostunut. Aamupuuro ei oikein maistunut, vaan Satulintu pyöritteli lusikkaa ajatuksissaan. Kello tikitti ja äiti hoputti, jotta he eivät myöhästyisi. Pian kello oli edennyt jo niin, että oli aika pukea ulkovaatteet ja uudet lenkkarit sekä laittaa reppu selkään, ja lähteä kävelemään kohti päiväkotia. Silloin Satulintu sai päähänsä mönkiä sängyn alle piiloon. Äitilintu kutsui napakasti Satulintua pukemaan, koska heillä oli jo kiire. Satulintu ei kuitenkaan tullut, vaan kiukutteli ja näytti kieltä sängyn alta. Sitten Äitilintu rääkäisi KRÄÄÄK NYT TÄNNE SIELTÄ jo niin kovasti, että puun lehdet heilahtivat. Satulintu säikähti. Hän ymmärsi, että oli tehnyt väärin ja nyt äiti oli vihainen. "Minua jännittää", Satulintu sanoi hiljaa sängyn alta. Äitilintu tuli sängyn viereen ja vastasi yhtä hiljaa: "Niin minuakin jännittää. Tämä on suuri päivä sekä sinulle että minulle, enkä halua, että myöhästymme. Tulisitko tänne niin jutellaan ja tehdään sovinto?"

Satulintu kurkisti sängyn alta ja näki äitinsä syli avoinna eikä hän ollut vihainen. Satulintu pyrähti äidin hellään syleilyyn. "Anteeksi rakas Satulintuni, kun rääkäisin niin kovasti. Hermostuin liikaa kun huomasin kellon olevan jo paljon," äiti sanoi. "Anteeksi äiti, kun en totellut ja menin piiloon, vaikka minun olisi pitänyt tulla pukemaan," sanoi vuorostaan Satulintu. "Saat anteeksi. Ymmärrän, että sinua jännittää, ja haluan olla tukenasi. Saanko minäkin anteeksi?" Äiti sanoi katsoen Satulintua silmiin. "Saat anteeksi. Vieläkö ehdimme ajoissa, jos nyt puen reippaasti? Ja voisitko pitää minua kädestä, kun menemme päiväkotiin?" Satulintu kysyi jo intoa täynnä. "Tietenkin rakas. Tulehan niin mennään."

HARJOITE DRAAMA / ESITYS

Suunnitelkaa ja näytelkää lyhyt draama / esitys keksimästänne riitatilanteesta ja sen sopimisesta. Ottakaa lapset mukaan käsikirjoittamaan.

Voi toteuttaa myös esimerkiksi pehmoleluilla.

Vauvojen kanssa voi seurata muiden esitystä. Havainnointi ja vanhempien kanssa yhteinen keskustelu sekä pohdinta ovat tällöin suuremmissa osassa.

18

KOONTI

Kaikki tekevät välillä virheitä, kenenkään ei tarvitse olla täydellinen. Itsemyötätuntoa voi opetella. Vanhemmuuden tukemisella tarkoitetaan usein vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukemista. Vanhemmuutta voidaan tukea myös kannustamalla tukeutumaan toisiin vanhempiin omaan vanhemmuuteensa liittyvissä pohdinnoissa. Vanhemmuuden toivotaan vahvistuvan yhteisöissä jaetun tiedon, kokemuksen ja vertaistuen avulla. Lapsikin oppii, että erilaiset tunteet ovat sallittuja sekä ettei aina tarvitse olla täydellinen ja onnistua, ja silti on rakastettava.

KYSYMYKSET

**ONKO VASTAAVIA TILANTEITA OLLUT ARJESSA? MILLAISIA TUNTEITA SE ON HERÄTTÄNYT?
ONKO ANTEEKSI PYYTÄMINEN VAIKEAA? ENTÄ ANTEEKSI ANTAMINEN?
KUINKA VAUVALTA VOI PYYTÄÄ ANTEEKSI?
KOETKO PAINEITA VANHEMPANA ONNISTUMISESSA? MISTÄ SELLAISEN TUNNE JOHTUU?
MILLAISIA ODOTUKSIA, VASTUITA JA VELVOLLISUUKSIA VANHEMMUUTEEN LIITTYY?
MITÄ ON ITSEMYÖTÄTUNTO?**

SATULINTU JA MAKOISAT OMENAT

Oli lämmin syyspäivä ja luonto loisti monenkirjavana punaisen, oranssin, keltaisen, ruskean ja vihreän eri sävyissä. Satulintu sukelsi suuren lehtikasan sekaan ja heitteli kauniita lehtiä ympäriinsä ja kikatteli niiden kutitellessa pientä nokkaansa. Leikin keskelle saapui Pöllönpoikanen mukanaan yllätys. "Katso Satulintu mitä minä sinulle toin! Ole hyvä!"

Pöllönpoikanen ojensi kauniin tummanpunaisen pyöreän omenan. "Halusin tuoda sen sinulle, koska olet minun ystäväni ja pidän sinusta, kun leikit kanssani", hän jatkoi. Satulintu oli yllättynyt ja erittäin iloinen ystävänsä lahjasta. Hän maistoi upeaa omenaa, ja se maistui niin makealta ja herkulliselta. "Voi miten taivaallisen hyvää! Kiitos Pöllönpoikanen! Mistä sinä tämän löysit?" Satulintu kysyi. "Meidän pesäpuun lähellä on puutarha, ja siellä on monta omenapuuta. Sain luvan ottaa maistiaisia", Pöllönpoikanen vastasi. "Voi, minä niin haluaisin viedä tällaisia herkkuomenoita myös äidille, isälle ja pikkusiskolle" Satulintu innostui.

Niinpä Satulintu ja Pöllönpoikanen lensivät puutarhalle hakemaan lisää omenia. Kotipesää lähestyessä Satulintu jo kutsui perhettään: "Äitii, isääää, pikkusiskooo! Tulkaa, minulla on teille yllätys!" He kaikki tulivat pesän reunalle katsomaan, kun Satulintu lensi kohti kantaen jaloissaan koria, jossa omenat olivat.

"Kas tässä, ole hyvä äiti! Toin sinulle herkkuomenan, koska olet minulle rakas. Ja kas tässä sinulle isä, koska autat minua aina, kun tarvitsen apua. Ja kas tässä sinulle pikkusisko, koska saat minut nauramaan hassuilla jutuillasi", Satulintu sanoi tarkoittaen jokaista sanaansa. "Kiitos Satulintu! Sinäkin olet meille rakas!"

HARJOITE

POSITIIVISUUDEN PUU

Askarrellaan yhteinen suuri omenapuu.

Vanhemmat ja lapset tekevät toisilleen omenia askartelemalla. Jokaiseen omenaankin liittyy jokin positiivinen asia, minkä haluaa toiselle sanoa, miksi tykkää toisesta, millaisia vahvuuksia hänellä on, ja tämä kirjoitetaan omenaankin (vanhempi auttaa tarvittaessa kirjoittamisessa).

Omenat kiinnitetään puuhun esimerkiksi sinitarralla ja samalla sanotaan ääneen positiivinen seikka sille, jolle se on tarkoitettu.

Vauvan kanssa vanhempi voi tehdä positiivisia omenoita lapsestaan ja puolisostaan sekä itsestään. On tärkeää huomioida myös omia vahvuuksiaan.

20

KOONTI

Positiivinen psykologia keskittyy ihmisen elämän positiivisiin puoliin ja niiden vahvistamiseen. Sekä omien että toisten vahvuuksien näkeminen, itsensä hyväksyminen, kiitollisuuden tunteminen ja myötätuntoinen suhtautuminen vaikuttavat suotuisasti mielialaan ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin muun muassa laskemalla stressihormonitasoja, lisäämällä toiveikkuutta ja vähentämällä masennusoireilua. Toisen arvostaminen ja ilahduttaminen sekä kiitollisuus näkyy positiivisesti kodin ilmapiirissä.

KYSYMYKSET

KUINKA OSOITAT KIITOLLISUUTTA PERHEESTÄSI? MITEN VOI OSOITTAA ARVOSTUSTA? MILLÄ TAVOIN SINUA VOI ILAHDUTTAA?

SATULINTU JA JÄLJET HANGESSA

Satulintu oli innoissaan. Viime yönä oli satanut lunta niin paljon, että koko maa oli peittynyt valkoiseen huntuun. Aamiaisella koko lintuperhe sopi yhdessä lähtevänsä ulkoilemaan ja tekemään lumiveistoksia. Voi kuinka hauskaa! Talvivaatteet vaan päälle ja menoksi! Äitilintu pakkasi mukaan lämmintä mehua ja keksejä välipalaksi.

“Katsokaa tätä!” Satulintu huudahti vanhemmilleen ja heittäytyi hankeen tekemään lumienkeliä. Pikkusisko teki saman perässä, ja näin puhtaassa lumipeitteessä näkyi vierekkäin kaksi erikokoista lumienkeliä. Kylläpä ne näyttivät hienoilta!

Kun Satulintu pyöritti isoa lumipalloa lumiukkoa varten, piirtyi hankeen kiemurteleva polku ja siipisulista hentoja viivoja. Mutta mistä ihmeestä nuo jäljet ovat peräisin?! Kaksi hieman soikeaa jälkeä ensin peräkkäin ja sitten kaksi hieman soikeaa jälkeä vierekkäin, ja tämä kuvio toistui useasti jälkien johtaessa metsän laitaan asti. Koko lintuperhe kerääntyi jälkien luo ja vanhemmat tiesivät kertoa kyseessä olevan pupun jäljet.

Pian pikkusisko ilmoitti löytäneensä toisenlaiset jäljet. Niissä meni pieniä pyöreitä jälkiä parijonossa ja niiden keskellä kulki ohut viiva. “Ahaa, taitavat olla myyrän jälkiä”, totesi äiti tietävänä. “Arvaatko, kuka tuosta on kulkenut?” vanhemmat kysyivät ja osoittivat jälkiä, jotka näyttivät pikkuisen vinossa olevilta paksuilta huutomerkeiltä. “Minä tiedän! Näin kun Oosa Orava loikki tästä kohti lammen rantaa!” Satulintu osasi kertoa. “Minkäslaiset jäljet meidän jaloista jää?” Satulintu kysyi ja lähti pikkusiskon kanssa naureskellen loikkimaan hangen pinnalla.

HARJOITE LUMIJÄLJET

Tehkää retki lähimetsään ja etsikää erilaisia jälkiä. Tunnistamisen apuna voi käyttää luontokirjaa tai internetin kuvia lumijäljistä.

Vanhempi ihmettelee yhdessä lapsen kanssa jälkiä ja pohtii, mistä ne ovat peräisin. Voi myös keksiä tarinaa, mistä eläin on tullut ja minne se on ollut menossa.

Lumijälkiä voi ihmetellä ja tunnistaa myös sisätiloista kuvien avulla.

Vauvan kanssa voi leikitellä ja piirtää vatsaan tai selkään erilaisia lumijälkiä sanoittaen tekemistään.

22

KOONTI

Lapsen kanssa on tärkeää viettää yhteistä aikaa. Tekemisen ei tarvitse olla mitään vaikeaa tai mahtipontista, ympäröivä luonto on täynnä ihmeteltävää. Lapsen kanssa voi hyvin tehdä retken vaikka omaan pihaan tai lähimetsään ja pysähtyä ihmettelemään. Tärkeintä lapsen kanssa ollessa on se, että vanhempi on aidosti läsnä lasta varten ja valmiina vastaamaan lapsen viesteihin ja kysymyksiin. Yhdessä ihmettely vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä yhteyttä. Yhteinen hetki onnistuu hyvin myös useamman lapsen perheessä, mutta ehkä voikin miettiä, olisiko ihmettelyretki joskus paikallaan vain yhden lapsen kanssa, jotta tämä saa omaa aikaa vanhemman kanssa.

KYSYMYKSET

**MITEN YHTEISTÄ AIKAA KOKO PERHEELLE VOISI JÄRJESTÄÄ?
MITÄ HALUAISITTE TEHDÄ YHDESSÄ?
MITÄ TEKISIT LAPSEN KANSSA KAHDESTAAN?**

SATULINTU LOMAMATKALLA

”Milloin ollaan perillä?” Satulintu kysyi malttamattomana. Koko lintuperhe oli lentämässä yhdessä metsän toisella puolella olevalle hiekkarannalle. ”Ei ole enää pitkä matka. Näettekö tuon suuren kaksilatvaisen männyn? Sen jälkeen on vain puoli kilometriä ja sitten olemme perillä,” Isälintu kertoi. Ilmoille raikui ilonviserryyksiä kun Satulintu ja pikkusisko riemastuivat. Kohta he pääsisivät kahlaamaan rantavedessä ja tekemään hiekkalinnaa.

Perille saavuttuaan he pystyttivät päivänvarjon ja levittivät sen alle ison pyyhkeen. Äitilintu halusi vuokrata oikean aurinkotuolin ja asettautui siihen rennosti loikoilemaan kirjaa lukien. Isälintu lupasi lähteä ensin Satulinnun ja pikkusiskon kanssa uimaan, ja sen jälkeen hän haluaisi käydä veneilemässä. Voi miten lämmintä vesi olikaan! Vesipisarat kutittelivat kivasti vierieksään pitkin selkäsulkia, kun lintuperhe pärskytteli vettä toistensa päälle. ”Tuolla on toisia lapsia rakentamassa hiekkalinnaa. Mennään kysymään pääsemmekö mukaan,” Satulintu ehdotti pikkusiskolle. ”Joo mennään vaan,” pikkusisko innostui. ”No niin menkää vain, olkaa kiltisti ja pysykää Äitilinnun näköpiirissä. Minä käyn nyt veneilemässä,” Isälintu ohjeisti.

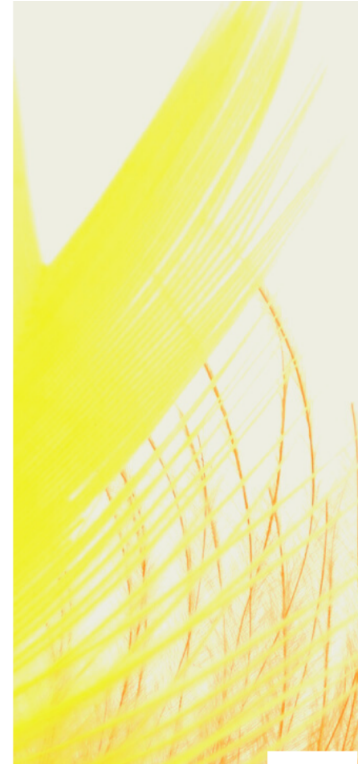
Yhteistyöllä rakennettu upea hiekkalinna oli kohonnut jo korkeuksiin kun Äitilintu viserteli kutsuvasti: ”Lapsukaiset, tulkaahan ottamaan välipalaa. Sen jälkeen lähdetään kaikki yhdessä jäätelölle. Kutsukaa myös uudet ystävänne mukaan.” Ja eipä tarvinnut kahta kertaa kutsua visertää kun parvi pikkulintuja lennähti iloisesti paikalle.

HARJOITE UNELMALOMA

Millainen on teidän perheen unelmaloma? Keskustelkaa yhdessä, mitä kukin haluaisi ja mitä ehdottomasti ei haluaisi lomaan kuuluvan. Tehkää yhteinen piirustus / maalaus lomamatkastanne, tai leikatkaa valmiita kuvia lehdistä ja kootkaa niistä kokonaisuus.

Pikkuvauvojen vanhemmat voivat keskustella lomaan liittyvistä ajatuksista ja tunteista sekä siitä, millaista on lähteä lomalle vauvan kanssa. Millaisia asioita silloin kannattaa ottaa huomioon?

Unelmaloma-koonnin voi tehdä myös isompana ryhmätyönä.

KOONTI

24

Lomalle saatetaan asettaa suuria odotuksia. Joku voi haluta vaan olla kotosalla ja levätä, joku haluaa reissata mahdollisimman paljon, joku haluaa mummolaan maalle ja joku kesämökille. Lomatoiveista ja odotuksista kannattaa keskustella avoimesti perheessä ja koittaa löytää yhteisiä ratkaisuja. Uusperheissä lasten lomailut voi olla yksi haaste saada sovitettua perheiden työ- ja loma-aikojen kanssa. Dialoginen keskustelu ja kompromissit ehkäisevät konflikteja, mutta ei myöskään kannata pelätä mahdollisia pettymysten tuottamia lapsille. Ihan kaikkea kun ei voi eikä tarvitse toteuttaa. Lapsille voi perustella tehdyt päätökset yhteisen hyvän kannalta. Toiminnallisilla työmenetelmillä on mahdollista saada asioihin uusia näkökulmia ja käsitellä myös asioita, joista on vaikea puhua. Huomioikaa lomalla myös parisuhteenne. Erotilastoissa näkyvät piikit loma-aikoina, jotka selittyvät monesti asioiden kriisiytymisellä loman aikana. Käykää keskustelua jo hyvissä ajoin ennen lomaa, ja tukeutukaa mahdollisissa haasteissa esimerkiksi perheneuvolan apuun.

KYSYMYKSET

**MILLAISIA TUNTEITA LOMA-AJAT ETUKÄTEEN TEISSÄ HERÄTTÄÄ?
TUNNETKO SUORITUSPAINTEITA LOMASTA PERHEEN ULKOPUOLISISTA SYISTÄ JOHTUEN?
MITEN SELLAISEEN TUNTEeseen VOISI VAIKUTTAA?**

SATULINTU RETKELLÄ

Lintuperhe oli sopinut menevänsä tänään eväsretkelle pienen matkan päässä olevan lammen rannalle. Matka kulkee metsän läpi ja apuna suunnistamisessa on hieno kartta sekä kummallisen näköinen kapistus, jota vanhemmat kutsuvat kompassiksi. "Noniin, otamme nyt tästä suunnan länteen, jolloin pääsemme puron varrelle. Se johdattaa meidät lammelle," Isälintu näytti reittiä kartasta ja viittoi samalla suuntaa siivellään. Iloinen joukko lähti etenemään reput selässä heiluen.

Ennen kuin he olivat päässeet edes puoleen väliin, oli heitä vastassa este. Tai oikeastaan useampi. Myrskytuulet olivat kaataneet nuoria ohuita kuusia ristiin rastiin polun yli. Hetken tilannetta arvioituaan vanhemmat ohjeistivat lintulapsia: "Seuratkaa tarkasti meitä. Etsimme turvallisen reitin." Lintuperhe ei antanut haasteen estää heidän retkeään, vaan lähtivät urheasti ylittämään ja alittamaan eri korkeuksilla olevia puunrunkoja. Reppuselässä lentäminen kun ei ollut mahdollista. Voi kuinka mainiosti he selvisivät tästä haasteesta! Paitsi että Satulintu huomasi varpaseensa tulleen pienen naarmun. "Eipä hätää! Etsin piharatamon lehden ja laitamme sen naarmusi päälle. Se auttaa!" Äitilintu tiesi kertoa. Ja toden totta, soikea piharatamon lehti helpotti heti kivelyä. "Kiitos Äiti" Satulintu kiitti hymyillen ja näin matka pääsi jälleen jatkumaan.

Puron varrelle ehdittyään retkeilijät huomasivat polun lammelle jatkuvan puron toisella puolella. Rauhallisesti virtaavan puron pinnalla näkyi juuri sopivia kiviä peräkkäin kauniissa jonossa, joita pitkin puron pääsi ylittämään. "Kokeillaan loikkia yhdellä jalalla koko matka!" pikkusisko ehdotti, ja nauru raikuen joukkio pomppi kiveltä kivelle puron yli. Kun lintuperhe lopulta saapui lammen rantaan, nälkä kurni jo vatsaissa. Miten hyviltä eväät maistuivatkin tällaisen retken yhteydessä!

HARJOITE

TEHTÄVIÄ LUONNOSSA

Menkää luontoon ja antakaa vanhemmalle tulostettu tehtävälappu (löytyy liitteenä), joka sisältää pieniä tehtäviä lapselle / lapsille.

Vanhempi ohjeistaa lastaan itse yksi tehtävä kerrallaan ja auttaa tarvittaessa niiden suorittamisessa. Perhetyöntekijä voi perheen suostumuksella videokuvata kännykällä pätkiä yhteistyöstä ja katsoa ne yhdessä perheen kanssa. Huomioikaa ensisijaisesti vahvuudet vuorovaikutuksessa! Muista poistaa videot katsomisen jälkeen.

Vauvan kanssa tehtävän voi soveltaa niin, että vanhempi voi suorittaa tehtäviä vauva sylissään / kantorepussa ja ihmetellä ääneen tekemisiä. Luonnonmateriaaleja voi myös esitellä vauvalle.

26

KOONTI

Yhteinen tekeminen ja yhdessä ympäristöön tutustuminen tukevat lapsen ja vanhemman yhteyttä ja vuorovaikutusta. Toiminnasta saadut kokemukset ja elämykset voivat olla merkittäviä oppimiskokemuksia, jotka säilyvät mielessä pitkään. Niillä on myös merkitystä sosiaalisten ja tiedollisten taitojen oppimisessa. Lapsen kannustava ohjeistaminen sekä kehuminen onnistumisista rohkaisevat yrittämään myös uusia asioita. Oma innostumisen tunne tarttuu mukavasti lapseenkin. Anna lapsen yrittää itse – voit auttaa, mutta älä tee puolesta.

KYSYMYKSET

**MITEN LAPSEN OHJEISTAMINEN TEKEMISIIN SUJUU KOTONA?
MILLAISIA HAASTEITA ON OLLUT? MITEN NIISSÄ TILANTEISSA VOI TOIMIA?**

LÄHTEET

- Aitlahti, K. & Reinikainen, S. 2018. Polkuja rauhoittumiseen. Läsnaolotaitoja lapsille ja nuorille. S.22
- Fagerlund, Å. 2014. Interventiotutkimus. <https://docplayer.fi/10631995-Interventiotutkimus-ase-fagerlund-ft-neuropsykologi-ase-fagerlund-folkhalsan-fi.html>
- Fagerlund, Å. Haastattelu Savon Sanomat 22.3.2020
- Karvinen, M. & Pietilä, M. 2014. Toiminnallisuus vuorovaikutuksen tukena. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/83111/Karvinen_%20Marja-Leena_Pietila_Minna.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Langinauer, Antero. Turvallisuuden merkitys varhaislapsuudessa. 2011. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/102890/langinauer.pdf?sequence=1>
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tukea-perheen-huoliin-ja-kriiseihin/jatkuva-riitely-perheessa/>
- Papunet. Kuvatyökalu. <https://kuvatyokalu.papunet.net/#/muokkaa/2326912>
- Sihvonen, E. 2020. From family policy to parenting support : Parenting-related anxiety in Finnish family support projects. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/311925>
- Sourander, J. Oksanen, E. Viinikka, A, 2014. <https://docplayer.fi/113770596-Mentalisaatioteoriaan-perustuva-vahvuutta-vanhemmuuteen-perheryhmamalli-ja-vanhempien-kokemuksia-perheryhmasta.html>
- Suomen Tietotoimisto. Uusperheen aikuisten keskinäisillä vuorovaikutus. ja kommunikaatiotaidoilla on suuri merkitys koko perheen hyvinvoinnille. <https://www.stinfo.fi/tiedote/uusperheessa-uusi-puoliso-tukee-isaa-vanhemmuudessa?publisherId=64093345&releaseId=69912238>

LÄHTEET

- Turvallisuus ja kemikaalivirasto.
https://tukes.fi/documents/10197/8647605/Turvallinen_koti_apselle_opas.pdf
- Vahvuutta vanhemmuuteen - vaikuttavuus tutkimusryhmän tavoitteet. <https://docplayer.fi/2994949-Vahvuutta-vanhemmuutteen-vaikuttavuustutkimuksen-tavoitteet.html>
- Vuokkola, P. 2015. PERHEEN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN TOIMINNALLISIN MENETELMIN LAPSIPERHEKUNTOUTUKSESSA.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/89553/Paivi_Vuokkola.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Väestöliitto <https://www.vaestoliitto.fi/ammattilaiset/lastenkehotunnekasvatus/laheisyys-ja-lisaantyminen/>
- Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiö. Terveystieto. Mielen terveys. Tunnetaidot.
<https://www.yths.fi/terveystieto/mielen-terveys/tunnetaidot/>

Luontotehtäviä

- Etsi kaksi erikokoista kiveä ja laita ne päällekkäin.
- Etsi jotain vihreää.
- Etsi kaksi erilaista lehteä. (Voitte yhdessä tunnistaa minkä kasvin lehtiä kyseessä.)
- Etsi jokin kukka.
- Etsi jotain mikä on pieni.
- Etsi jotain mikä on suuri. (Ei tarvitse tuoda, vaan voi näyttää.)
- Etsi kolme keppiä ja tee niistä kolmio.
- Etsi yksi käpy. (Jos käpyjä on paljon, niitä voi kerätä enemmän ja tehdä niistä ympyrän, jonka sisälle mahdutte molemmat.)

Tehtäviä voi muuttaa, keksiä lisää, ja lisätä vaikeusastetta.

ENSIN: Kuuntele

tarina.

SITTEN: Tehdään tehtävä

yhdessä.

LOPUKSI: Keskustellaan

miltä tuntui.

PALAUTEKYSELY

Voit vastata nimettömästi.

Millainen tunne jäi tästä kerrasta?

Lapsi voi merkitä omaa tunnetilaa kuvaavan koiran laittamalla X kuvan päälle.

Vanhempi voi merkitä omaa tunnetilaa kuvaavan koiran ympäröimällä kuvan.

ERITTÄIN TYTYVÄINEN

OK

EN TYKÄNNYT

Kerro vapaasti omin sanoin mitä hyvää tällä kerralla oli. Mitä haluaisit tehtävän toisin? Kehittämisiä?

KIITOS PALAUTTEESTASI! KÄYTÄMME SITÄ TOIMINTAMME KEHITTÄMISEEN 😊

Kuvat: vexels.com <https://www.vexels.com/vectors/preview/165407/dog-emoji-collection>